

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

(МАКРОЕКОНОМІКА)

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до організації самостійної роботи,
проведення практичних занять,
виконання курсової роботи

*(для студентів 1 курсу денної та заочної форм навчання
галузі знань 1401 «Сфера обслуговування»
напряму підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа»)*

Харків
ХНАМГ
2012

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ (МАКРОЕКОНОМІКА): методичні рекомендації до організації самостійної роботи, проведення практичних занять, виконання курсової роботи (для студентів 1 курсу денної та заочної форм навчання галузі знань 1401 «Сфера обслуговування» напряму підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа) / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: І. А. Островський, С. Б. Тимофієва. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 85 с.

Укладачі: І. А. Островський,
С. Б. Тимофієва

Рецензент: доц., канд. екон. наук О. Ю. Єгорова

Рекомендовано кафедрою економічної теорії,
протокол № 9 від 22 квітня 2012 р.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	4
1. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ЗА ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ Й НАВЧАЛЬНИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ.....	5
2. МАТЕРІАЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	30
2.1 Типові задачі та їхнє розв’язання.....	30
2.2 Тестові завдання за змістовими модулями. Порядок і критерії оцінювання тестового контролю.....	39
3. ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЇХНЬОГО ВИКОНАННЯ.....	66
4. ПОРЯДОК І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ, НАВИЧОК І ВМІНЬ СТУДЕНТІВ.....	72
СПИСОК ДЖЕРЕЛ.....	75
ДОДАТКИ.....	77

ВСТУП

Дисципліна «Економічна теорія (Макроекономіка)» належить до курсів, покликаних забезпечити фундаментальну підготовку бакалавра галузі знань 1401 «Сфера обслуговування» за напрямом підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа».

Завдання дисципліни «Економічна теорія (Макроекономіка)» – надання знань про базові положення макроекономічної теорії; прищеплення навичок використання інструментарію макроекономічного аналізу; підготовка до вивчення прикладних дисциплін, що базуються на макроекономічній теорії.

Метою цього видання є допомога студентам у вивченні теоретичних аспектів змістових модулів, виконанні тестових завдань, розв'язанні задач і ситуацій. Виконуючи практичну частину змістових модулів, яка передбачає розв'язання задач і виконання тестових завдань із відповідними (логічними, аналітичними, графічними) поясненнями, студент отримає певні навички практичного використання набутих теоретичних знань.

Матеріали методичних вказівок скомпоновані відповідно до ОПП (освітньо-професійні програми) і ОКХ (освітньо-кваліфікаційні характеристики) підготовки бакалавра галузі знань 1401 «Сфера обслуговування» напряму підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» 2010 р. та Програми нормативних навчальних дисциплін підготовки бакалавра галузі знань 1401 «Сфера обслуговування», за напрямом підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» 2010 р.

Перший розділ цього видання присвячений загальним зауваженням до практичних занять відповідно до Програми нормативних навчальних дисциплін підготовки бакалавра галузі знань 1401 «Сфера обслуговування», за напрямом підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» 2010 р., наведено плани практичних занять за змістовими модулями й навчальними елементами (темами), структуру змістових модулів, визначено основні терміни й поняття кожного з модулів. Навчальні елементи (теми) передбачають зміст теоретичної частини заняття, питання для обговорення, практичну частину.

У другому розділі наведено матеріали до організації самостійної роботи студентів: типові задачі та їхнє розв'язання, тестові завдання. Наведений у методичних вказівках комплекс тестових завдань, задач, ситуацій сприяє більш глибокому засвоєнню навчального матеріалу; дає можливість студентам самостійно опрацьовувати навчальний матеріал.

У третьому розділі наведено тематику курсових робіт і подано методичні рекомендації до їхнього виконання.

У четвертому розділі охарактеризовано форми та методи контролю; комплекс тестових завдань, задач, ситуацій; методика формування комплексної оцінки, яка враховує також і систему заохочувальних і штрафних балів, які отримав студент протягом семестру, наведено шкалу перерахування оцінок результатів навчання в різних системах. У п'ятому розділі подано основні джерела. У шостому розділі подано додатки.

1. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ЗА ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ Й НАВЧАЛЬНИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ

Практичні заняття з «Економічної теорії (Макроекономіки)» проводяться для студентів усіх форм навчання. Мета – поточна перевірка рівня засвоєння студентами навчального матеріалу з окремих тем дисципліни, які винесені на семінари. Крім цього, на практичних заняттях передбачається проведення комплексно-модульного контролю, тобто перевірка рівня засвоєння навчального матеріалу кількох тем курсу.

На практичні заняття виносяться найважливіші й найскладніші питання дисципліни. Під час підготовки до практичних занять потрібно, передусім, прочитати конспект лекцій із відповідної теми, вивчити понятійний апарат і осягнути логіку навчального матеріалу. Далі доцільно звернутися до вивчення рекомендованих джерел відповідно до певної теми.

При використанні літературних джерел слід брати до уваги, що всі вони зазвичай, різняться логічною побудовою навчального матеріалу, визначеннями макроекономічних категорій, аббревіатурами, теоретичними уподобаннями тощо. У зв'язку з цим доцільно віддати перевагу базовим підручникам і виданням кафедри економічної теорії (див. Розділ 5. Список джерел).

ЗМ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Структура змістового модуля

Змістовий модуль 1 включає два укрупнені елементи (теми):

Тема 1.1 Предмет, метод та функції макроекономіки

Тема 1.2 Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Тема 1.1 Предмет, метод та функції макроекономіки

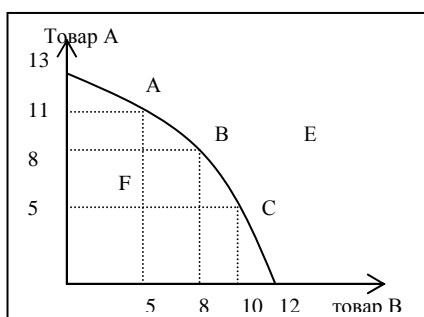
Зміст теоретичної частини заняття

1. Макроекономічні суб'єкти та їхня взаємодія. Основні макроекономічні проблеми й суперечності.
2. Предмет макроекономіки. Функції макроекономіки.
3. Методологія макроекономіки. Аналіз сукупних економічних тенденцій. Агреговані показники та функцій взаємозв'язки між ними. Методи і принципи макроекономічних досліджень.
4. Мета та завдання макроекономіки. Макроекономічний аналіз як інструмент пізнання. Позитивний і нормативний аналіз. Теоретичне обґрунтування економічної політики. Макроекономічне прогнозування.
5. Становлення та розвиток макроекономіки. Сучасні макроекономічні теорії: посткейнсіанська макроекономіка, неокласична макроекономіка, монетаризм. Основні макроекономічні проблеми та суперечності економіки України.

Опорні поняття

Агреговані показники. Головна суперечність суспільного розвитку. Домашні господарства. Екзогенні змінні. Ендогенні змінні. Економічні ресурси. Змішана економіка. Командно-адміністративна економіка. Коротко -, середньо - та довгострокові моделі. Крива виробничих можливостей. Макроекономіка. Мегаекономіка. Мікроекономіка. Закриті, відкриті, статичні, динамічні моделі. Нормативна функція макроекономіки. Перехідна економіка. Позитивна функція макроекономіки. Предмет макроекономіки. Ринкова економіка. Традиційна економіка. Функції макроекономіки.

Практична частина заняття

Завдання 1. Крива виробничих можливостей (КВМ) характеризує максимально можливі обсяги виробництва товарів А і В при повному використанні економічних ресурсів. Якими будуть витрати втрачених можливостей при виробництві 5 одиниць товару А і 10 одиниць товару В (13 одиниць товару А; 8 одиниць товару В). Що можна сказати про КВМ і про виробництво, що

відповідає точкам Е, F?

Завдання 2. Використання припущень в економічній теорії:

- А. Змінює внутрішню логіку теорії чи моделі.
- Б. Полегшує вирішення проблеми.
- В. Робить модель більш реалістичною.
- Г. Збільшує кількість питань, що мають бути включені в аналіз.

Завдання 3. Що з переліченого вивчає макроекономіка?

- А. Виробництво в масштабах усієї економіки.
- Б. Чисельність зайнятих в економіці.
- В. Загальний рівень цін.
- Г. Виробництво цукру та динаміка його ціни.

Завдання 4. Макроекономіка вивчає:

- А. Взаємодію індивідуальних учасників економічної діяльності на окремих Ринках.
- Б. Рівень зайнятості та ціни в певних галузях виробництва.
- В. Загальний обсяг випуску, загальний рівень зайнятості, цін і процентних ставок у національній економіці.
- Г. Рівень зайнятості та ціни на світових ринках.

Завдання 5. Установіть відповідність у вигляді комбінації цифр і букв:

- А. Економічне моделювання.
- Б. Граничний аналіз.
- В. Позитивний аналіз.
- Г. Нормативний аналіз.

1. Аналіз, який реалізує практичну функцію, відповідає на запитання «що має

бути», оцінює стан об'єкта чи суб'єкта економіки згідно з певними економічними критеріями, які залежать від поглядів ученого, його прихильності до тих чи інших теоретичних суджень.

2. Спрощений опис досліджуваної мікросистеми, який характеризує властивості, суттєві боки (аспекти) певної структури.

3. Аналіз величин, у якому всі фактори, за винятком досліджуваного, приймаються як незмінні, а вивчаються наслідки нескінченно малого приросту змінного фактора.

4. Модель із умовним відображенням економічних явищ, процесів, об'єктів.

5. Аналіз, який реалізує теоретичну функцію, дає відповідь на запитання «що є?», вивчає реальний стан речей в економіці, з'ясовує об'єктивні взаємозв'язки між економічними явищами, формує наукові уявлення про принципи поведінки мікроекономічних суб'єктів.

Завдання 6.

1. У чому полягає єдність і відмінність між мікро - та макроекономікою?
2. У чому полягають особливості використання економіко-математичного моделювання для аналізу макроекономічних процесів?

Завдання 7. Назвіть основні макроекономічні проблеми, які наразі обговорюються в Україні. Які шляхи пропонуються їхнього вирішення? Чи існують розбіжності між різними політичними силами та гілками влади у вирішенні цих проблем? Чим їх можна пояснити?

Питання для самоконтролю

1. Які основні завдання покликана вирішити макроекономічна теорія?
2. Назвіть основні теорії макроекономіки.
3. Назвіть і розкрийте зміст етапів макроекономічного аналізу.
4. Що вивчає нормативна макроекономіка?
5. Що вивчає позитивна макроекономіка?
6. Що вивчають макроекономічні моделі? Подайте визначення та характеристику.

Тема 1.2 Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Зміст теоретичної частини заняття

1. Економічний коло обігу у простій економічній системі. Взаємодія між домогосподарствами та фірмами. Ринок ресурсів та ринок продуктів. Включення державного сектора в коло обігу доходів і продуктів. Роль фінансових посередників в економічному кругообігу. Модель кола обігу із включенням зовнішньоекономічного сектора.

2. Система національних рахунків (СНР) як нормативна база макроекономічного рахівництва. Сутність СНР та її відмінність від системи БНГ (балансу народного господарства). Методологічні принципи побудови системи національних рахунків. Основні категорії системи національних

рахунків: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки. Переваги й обмеження СНР. Проблеми впровадження СНР в Україні. Роль макроекономічних показників.

3. Основні макроекономічні показники: національний обсяг виробництва, загальний рівень цін, зайнятість. Валовий національний дохід (ВНД) і валовий внутрішній продукт (ВВП). Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Визначення кінцевої та проміжної продукції, доданої вартості. Подвійний рахунок та його виключення. Динаміка ВВП в Україні. СНР - система взаємопов'язаних показників.

4. Співвідношення між основними показниками системи національних рахунків (СНР). Чистий національний дохід (ЧНД). Чистий внутрішній продукт (ЧВП),

5. Валовий національний наявний дохід (ВННД). Обчислення реальних обсягів: номінальний і реальний ВВП. Темп росту й темп приросту реального ВВП. Індекс цін і дефлятор. Інфлювання та дефлювання ВВП.

6. ВВП і суспільний добробут. Особливості макроекономічних показників. Неринкові операції. Зростання вільного часу. Поліпшення якісних характеристик продукції. ВВП і навколишнє середовище. Тіньова економіка. Методика обчислення обсягів тіньової економіки. Чистий економічний добробут (NEW).

Опорні поняття

Амортизація. Валовий випуск. Валовий внутрішній продукт. Валовий національний дохід. Валовий національний продукт. Валові приватні внутрішні інвестиції. Валовий прибуток корпорацій. Виробничий метод розрахунку ВВП. Державні закупівлі. Дефлювання. Дефлятор ВВП. Додана вартість. Інституційна одиниця СНР. Індекс людського розвитку (індекс розвитку людського потенціалу). Інфлювання. Кінцева продукція. Метод видатків (кінцевого використання). Національний дохід. Непрямі (продуктові) податки. Номінальний ВВП. Особистий дохід. Особистий дохід після оподаткування. Реальний ВВП. Розподільчий метод (метод доходів). СБНГ. СНР. Споживчі видатки. Субсидії. Трансфертні платежі. Чистий ВВП. Чистий економічний добробут (ЧЕД). Чистий експорт. Чисті приватні внутрішні інвестиції.

Практична частина заняття

Задача 1. Визначити ВВП трьома способами (виробничий, за потоком доходів, за витратами), якщо рента становить 12 млн гр. од., валові інвестиції – 55 млн гр. од., винагорода за працю – 218 млн гр. од., непрямі податки – 22 млн гр. од., рента – 20 млн гр. од., податок на прибуток – 43 млн гр. од., чистий експорт – (9) млн гр. од., чисті інвестиції – 45 млн гр. од., доходи некорпоративного сектора економіки 21 млн гр. од., трансферти 83 млн гр. од., споживчі витрати 220 млн гр. од., державні видатки – 150 млн. гр. од., індивідуальні податки – 100 млн. гр. од., внески на соціальне страхування – 45 млн. гр. од., субсидії – 18 млн гр. од., матеріальні витрати – 366 млн гр. од., валовий випуск – 778 млн. гр. од., чистий прибуток – 50 млн гр. од., дивіденди – 20 млн гр. од.

Задача 2. Розрахуйте номінальний і реальний ВВП, валовий національний дохід (ВНД) і валовий національний наявний дохід (ВННД), якщо надано такі показники (млрд гр. од.): споживчі видатки – 100, валові внутрішні приватні інвестиції – 45, державні закупівлі – 50, імпорт – 15, експорт – 10, чисті первинні зовнішні доходи – 20, чисті зовнішні трансферти – 5, зростання цін за рік – 25 %.

Задача 3. ВВП гіпотетичної економіки становить 7500 тис. гр. од., споживчі витрати – 2320 тис. гр. од., державні витрати – 1150 тис. гр. од., чистий експорт – 105 тис. гр. од., амортизація – 175 тис. гр. од., імпорт – 85 тис. гр. од. Визначити величину ЧВП, величини валових і чистих інвестицій, величину експорту, стан даної економіки.

Задача 4. Номінальний валовий внутрішній продукт країни становить 42 млн гр. од., поточні ціни зросли на 6 %. Визначити дефлятор ВВП, величину реального ВВП, абсолютний приріст і темпи приросту ВВП, якщо ВВП $t-1$ становив 4095 млн гр. од.

Задача 5. Визначити величини ВНД і ВНРД, якщо факторні доходи резидентів за кордоном – 200 млрд гр. од., трансферти резидентів нерезидентам – 100 млрд гр. од., ВВП країни – 500 млрд гр. од., факторні доходи нерезидентів у цій країні – 250 млрд гр. од., трансферти нерезидентів резидентам – 90 млрд гр. од.

Задача 6. Розрахуйте величини ВВП і ЧВП, якщо показники чистого експорту, чистих внутрішніх приватних інвестицій, валових внутрішніх приватних інвестицій, споживчих і державних видатків відповідно складають 5; 11; 20; 30; 12 млрд гр. од.

Задача 7. Визначте величини валового національного доходу (ВНД) і валового національного наявного доходу (ВННД), якщо:

- факторні доходи резидентів за кордоном – 600 од.;
- факторні доходи нерезидентів у даній країні – 550 од.;
- трансферти нерезидентів резидентам - 100 од.;
- трансферти резидентів нерезидентам - 250 од.;
- ВВП країни - 1500 од.

Задача 8. Для гіпотетичної країни відомі наступні дані:

Роки	Номінальний ВВП (млрд гр. од.)	Індекс цін (%)	Реальний ВВП (млрд гр. од.)	Темпи зростання (%)
2009	145	115		
2010	210	104		
2011	325	112		

Проведіть відповідні розрахунки та заповніть таблицю. Дайте відповідь на питання: чи являється ВВП точним вимірником суспільного добробуту? У чому полягають переваги і недоліки цього показника?

Питання для самоконтролю

1. Які загальні й особливі риси СБНГ і СНР Ви знаєте?
2. Проведіть порівняльний аналіз сукупного суспільного продукту (ССП) і валового внутрішнього продукту (ВВП).
3. Охарактеризуйте особливості трьох методів розрахунку ВВП.
4. Чому співвідношення валових приватних внутрішніх інвестицій і амортизації є індикатором стану національної економіки?
5. Проілюструйте співвідношення валової, проміжної, кінцевої продукції і доданої вартості.
6. Кого відносять до резидентів або нерезидентів країни?
7. Коли чистий експорт є від'ємною величиною?
8. У чому полягає відмінність між номінальним і реальним ВВП?
9. Які недоліки має ВВП? У чому полягають категорії «інфлювання» та «дефілювання»?

ЗМ 2. МАКРОЕКОНОМІЧНА РІВНОВАГА

Структура змістового модуля

Змістовий модуль 2 включає чотири укрупнені елементи (теми):

Тема 2.1 Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції.

Тема 2.2 Споживання, заощадження та інвестиції.

Тема 2.3 Класична модель макроекономічної рівноваги.

Тема 2.4 Рівновага національного ринку у моделі «IS – LM».

Тема 2.1 Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції

Зміст теоретичної частини заняття

1. Сутність сукупного попиту, його відмінність від індивідуального попиту. Сукупний попит і його модель. Структура сукупного попиту.
2. Цінові фактори, які впливають на сукупний попит: зміна процентної ставки, ефект багатства, обсяг та структура імпорту.
3. Крива сукупного попиту (AD). Нецінові фактори, які впливають на сукупний попит. Зміни у споживчих витратах, інвестиційних витратах, державних витратах та у витратах на чистий експорт. Заплановані й фактичні витрати.
4. Сукупна пропозиція. Короткострокова крива сукупної пропозиції. Зміна цін і реального ВВП на різних ділянках короткострокової кривої сукупної пропозиції.
5. Довгострокова крива сукупної пропозиції. Чинники, які впливають на сукупну пропозицію: цінові фактори - зміна процентної ставки, зміна рівня цін; нецінові фактори - зміни цін на ресурси, продуктивності праці, правових норм. Кейнсіанська крива сукупної пропозиції. Класична крива сукупної пропозиції. Узагальнена крива сукупної пропозиції.
6. Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції. Рівноважний рівень цін. Рівноважний обсяг виробництва. Три варіанти макроекономічної рівноваги.

«Сукупний попит – сукупна пропозиція» як базова модель економічної рівноваги. Довгострокова й короткострокова рівновага. Порушення рівноваги сукупного попиту та сукупної пропозиції. Механізм відновлення рівноваги. 7. Мультиплікатор у моделі «AD – AS». Парадокс ощадливості. Сучасні теорії сукупної пропозиції.

Опорні поняття

Довгострокова крива сукупного попиту. Довгострокова крива сукупного попиту. Ефект «храповика». Крива сукупної пропозиції (AS). Кейнсіанський (горизонтальний) відрізок кривої сукупної пропозиції. Класичний (вертикальний) відрізок кривої сукупної пропозиції. Модель макроекономічної рівноваги «сукупний попит – сукупна пропозиція». Проміжний (висхідний) відрізки кривої сукупної пропозиції. Основні компоненти сукупного попиту: C, I, G, X. Сукупна пропозиція (AS). Сукупний попит (AD). Цінові та нецінові фактори сукупних попиту і пропозиції.

Питання для самоконтролю

1. Що таке сукупний попит, чим він відрізняється від ринкового попиту на товари та послуги?
2. Які функційні зв'язки показує крива сукупного попиту?
3. Які ефекти посилюють дію закону сукупного попиту?
4. Охарактеризуйте основні складові сукупного попиту.
5. Подайте визначення сукупної пропозиції.
6. Позицію якої економічної школи відображає горизонтальний відрізок кривої сукупної пропозиції?
7. Позицію якої економічної школи відображає вертикальний відрізок кривої сукупної пропозиції?
8. Які нецінові фактори впливають на сукупну пропозицію?
9. У чому полягає сутність моделі макроекономічної рівноваги «сукупний попит – сукупна пропозиція» ?
10. Що таке «ефект храповика» і чому він повинен враховуватись при проведенні макроекономічної політики?

Практична частина заняття

Задача 1. За даними таблиці побудуйте криві AS, AD, AD₁, AD₂ і визначте рівноважний обсяг виробництва в кожній із економічних ситуацій. Які фактори впливають на зміщення кривої сукупного попиту?

Рівень цін (%)	AS	AD	AD ₁	AD ₂
250	2000	1400	1900	400
225	2000	1500	2000	500
200	1900	1600	2100	600
175	1700	1700	2200	700
150	1400	1800	2300	800
125	1000	1900	2400	900
125	500	–	–	–
125	0	–	–	–
100	–	2000	2500	1000

Задача 2. Використовуючи модель «AD – AS» покажіть графічно, що відбудеться з цінами та величиною рівноважного ВВП під впливом наступних подій:

1. Верховна Рада приймає рішення про зменшення податків на доходи населення.
2. У період спаду держава збільшує витрати на середню освіту, будівництво шляхів та інші державні витрати.
3. Відкриття нових родовищ нафти викликало значне зменшення цін на енергоносії.
4. Технічний прогрес і покращення системи освіти збільшують продуктивність праці.
5. У ситуації повної зайнятості держава зменшує податки і збільшує державні витрати.
6. Зменшення рівня народжуваності продовжується протягом декількох років.
7. Профспілки домоглися різкого збільшення заробітної плати.

Тема 2.2 Споживання, заощадження та інвестиції

Зміст теоретичної частини заняття

1. Споживання та заощадження. Дохід кінцевого використання і споживання. Функція споживання. Споживання як функція доходу кінцевого використання. Функція заощадження.
2. Середня схильність до споживання й заощадження. Гранична схильність до споживання й заощадження. Автономне споживання та чинники, які на нього впливають.
3. Графік функції споживання (C). Графік функції заощадження (S).
4. Теорії споживання. Кейнсіанська та неокласична концепції споживання. Чинники споживання та заощадження, не пов'язані з поточним доходом. Вибір активу заощадником.
5. Ліквідність активу. Активи вищої та нижчої цінності. Види заощаджень. Національні заощадження. Рівень заощаджень. Динаміка середньої схильності до споживання. Особливості споживання в Україні в умовах ринкової трансформації національної економіки.
6. Інвестиції як компонент сукупних витрат. Інвестиційна функція та її графік.

Роль інвестицій в економіці. Нестабільність інвестицій. Інвестиції в економіку України. Процентна ставка як чинник інвестиційного попиту. Номінальна й реальна процентна ставка. Процентна ставка та чиста прибутковість інвестицій. Автономні інвестиції.

7. Сутність мультиплікатора. Таблична модель мультиплікативного процесу. Модель простого мультиплікатора. Мультиплікатор Кейнса. Мультиплікативна зміна реального ВВП. Вплив інфляції на мультиплікативний ефект.

8. Парадокс ощадливості. Вплив інвестицій на обсяг національного виробництва. Індуційовані інвестиції.

9. Модель акселератора. Модель взаємодії мультиплікатора-акселератора.

Опорні поняття.

Автономне споживання. Автономні інвестиції. Амортизація. Валові інвестиції. Гранична схильність до споживання. Гранична схильність до заощаджень. Заощадження. Інвестиції. Інвестиції в основний капітал. Інвестиції в товарно-матеріальні запаси. Кейнсіанська функція інвестицій. Модель простого акселератора. Мультиплікатор інвестицій. Неокласична функція інвестицій. Особистий дохід. Особистий наявний дохід. Проста інвестиційна функція. Середня схильність до заощадження. Середня схильність до споживання. Споживання. Функція заощадження. Функція споживання. Чисті заощадження підприємств. Чисті інвестиції.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте структуру особистого доходу й особистого наявного доходу в приватній закритій економіці.
2. Проаналізуйте рівняння кейнсіанської функції споживання.
3. Назвіть і поясніть чинники автономного споживання.
4. У чому полягає сутність мультиплікативного ефекту.
5. Який закон Кейнса характеризує залежність споживання від абсолютного розміру наявного доходу?
6. Розкрийте сутність теорії міжчасового вибору споживача.
7. Які три постулати містить функція споживання Кейнса?
8. Наведіть визначення інвестиціям.
9. Назвіть і охарактеризуйте основні складники інвестицій.
11. Охарактеризуйте напрями впливу інвестицій на економіку.
12. Що являють собою автономні інвестиції.
13. У чому полягає сутність кейнсіанської функції інвестицій і неокласичної функції інвестицій?
14. Розкрийте механізм урівноваження заощаджень із інвестиціями на основі класичної теорії.
15. Розкрийте механізм урівноваження заощаджень із інвестиціями на основі кейнсіанської теорії.

Практична частина заняття

Задача 1. За наведеними даними визначить відповідні показники та заповніть таблицю:

Y	C	S	APC	APS	MPC	MPS
0	20					
50	60					
100	100					
150	140					
200	180					

Складіть рівняння споживання та заощадження.

Задача 2. За наведеними даними визначить відповідні показники і заповніть таблицю:

Y	C	S	APC	APS	MPC	MPS
0	-20					
80	0					
160	20					

Складіть рівняння споживання та заощадження.

Задача 3. ВВП у попередньому році – 240 млрд гр. од., у поточному – 300 млрд дол., споживання у попередньому році - 150 млрд гр. од., у поточному – 190 млрд гр. од. Обчисліть відповідні середні й граничні схильності до споживання і заощаджень.

Задача 4. У періоді $(t - 1)$ реальна відсоткова ставка $r = 10 \%$. У періоді t вона зменшиться до 8% , а в автономні інвестиції збільшиться на 2,5 млрд гр. од.

Обчисліть приріст інвестицій у періоді t згідно з простою інвестиційною функцією, якщо $b = 40$.

Задача 5. Валовий прибуток = 50 млрд гр. од., податок на прибуток = 4 млрд. гр. од., дивіденди = 1,5 млрд. гр. од. обчисліть валові заощадження підприємств.

Задача 6. Номінальна відсоткова ставка $r = 10 \%$, темп інфляції = 3% . За цих умов економіка пропонує два інвестиційні проекти, які різняться вартістю та нормою прибутку: 1) 100 тис. гр. од., 20% ; 2) 400 тис. гр. од., 10% . Обчисліть інвестиційний попит.

Задача 7. Інвестиційний проект має дворічний цикл життя, а вартість його капітального майна дорівнює 1000 гр. од. При цьому очікуваний прибуток від його реалізації становить у першому році 500 гр. од., у другому – 400 гр. од. Обчисліть граничну ефективність індивідуального капіталу.

Задача 8. ВВП фактичний – 2000 гр. од., ВВП рівноважний – 1800 гр. од.

$MPC = 0,6$

Визначити величину інвестицій, що забезпечує досягнення рівноважного ВВП.

Задача 9. Припустимо, рівняння заощаджень та інвестицій мають вигляд:
 $S = 0,2 \cdot Y - 20$; $I = 10$. Напишіть рівняння споживання, знайдіть і прокоментуйте величину мультиплікатора інвестицій.

Задача 10. Витрати домогосподарств на споживання: $C = 120 + 0,6 Y$
Розрахуйте витрати домогосподарств на споживання та величину заощаджень, а також середню схильність до споживання та середню схильність до заощаджень, якщо дохід (Y) дорівнює 600 гр. од. Визначте граничну схильність до споживання і граничну схильність до заощаджень при зростанні наявного доходу з 600 до 1200 гр. од.

Задача 11. Припустимо, рівняння заощаджень та інвестицій мають вигляд:
 $S = -20 + 0,2 \cdot Y$; $I = 15$. Напишіть рівняння споживання, знайдіть і прокоментуйте величину мультиплікатора автономних витрат.

Тема 2. 3 Класична модель макроекономічної рівноваги

Зміст теоретичної частини заняття

1. Рівновага економічних систем і механізм її забезпечення. Рівновага ринкової економіки. Передумови й еволюція розвитку класичної моделі макроекономічної рівноваги. Класична модель макроекономічної рівноваги: взаємодія ринків ресурсів, товарів, грошей та інвестицій. Гіпотези класичної моделі макроекономічної рівноваги. Ринок ресурсів.
2. Праця як головний ресурс класичної макромоделі. Умови рівноваги ринку праці за класичною моделлю. Взаємозв'язок графіка рівноваги ринку праці з виробничою функцією. Визначення рівноважного обсягу виробництва.
3. Ринок грошей і його рівновага. Графік рівноваги ринку грошей за класичною моделлю.
4. Ринок товарів. Умови та графік рівноваги ринку товарів за класичною моделлю.
5. Ринок заощаджень. Вплив процентної ставки на ринок заощаджень. Графік рівноваги ринку заощаджень.
6. Загальна рівновага класичної макромоделі: система взаємопов'язаних графіків.

Опорні поняття

Кейнсіанська модель макроекономічної рівноваги. Класична модель макроекономічної рівноваги Мультиплікатор витрат (простий). Незаплановані

інвестиції в товарні запаси. Потенційно необхідні сукупні витрати. Потенційно рівноважний ВВП. Рівноважний ВВП. Рівновага за Вальрасом. Сукупні витрати. Фактично рівноважний ВВП. Фактичні сукупні витрати.

Питання для самоконтролю

1. Поясніть модель економічного коло обігу.
2. За яких умов у реальному економічному коло обігу забезпечується рівновага?
3. Якими методами можна визначити рівноважний ВВП у реальній економіці?
4. Назвіть характерні випадки, коли сукупність витрати не збігаються з виробленим ВВП.
5. Розкрийте сутність мультиплікатора інвестицій і напишіть формули для його визначення.

Практична частина заняття

Задача 1. Відомо, що ВВП реальний (фактичний) – 200 од., ВВП рівноважний – 300 од., $MPC = 0,6$. Визначити величину інвестицій, яка забезпечує досягнення рівноважного ВВП.

Задача 2. Національну економіку описує система рівнянь: $Y = C + I + G$; $C = 150 + 0,8(Y - T)$; $I = 190$; $G = 250$, $T = 150$. Визначити: рівноважний ВВП якщо $Y = 2500$, то наскільки збільшаться інвестиції в запаси?

Задача 3. Припустимо, рівняння споживання та інвестицій мають вигляд: $C = 20 + 0,6 \cdot Y$; $I = 20$. Визначите рівноважний ВВП (Y) за методом «витрати – випуск» та методом «вилучень - ін'єкцій».

Тема 2. 4 Рівновага національного ринку у моделі «IS – LM»

Зміст теоретичної частини заняття

1. Ринок товарів і платних послуг. Модель «витрати – випуск» – кейнсіанська модель товарного ринку. Закрита економіка.

2. Сукупні видатки. Заплановані видатки, фактичні видатки. Графік «кейнсіанський хрест», становлення рівноваги на товарному ринку без державного втручання та з ним. Інфляційний і дефляційний (рецесійний) розриви. Модель «вилучення – ін'єкції». Мультиплікатор видатків. Графік Хікса – Хансена для ринку товарів та платних послуг – крива IS. Фактори, які впливають на переміщення кривої IS.

3. Ринок грошей та цінних паперів. Пропозиція грошей. Попит на гроші. Мотиви попиту на гроші: операційний, спекулятивний, обачливості. Ліквідна пастка. Інвестиційна пастка. Умови рівноваги на ринку грошей і цінних паперів. Графік Хікса-Хансена для ринку грошей та цінних товарів – крива LM. Фактори, які впливають на переміщення кривої LM.

4. Ринок робочої сили. Пропозиція робочої сили. Попит на робочу силу. Умови рівноваги на ринку робочої сили. Реальна та номінальна заробітна плата.

5. Загальна рівновага на ринках товарів і послуг, грошей і цінних паперів.

Модель IS – LM як аналітичний засіб макроекономічної політики.

6. Аналіз руху за кривими та переміщення кривих у моделі IS – LM. Вплив держави на загальну рівновагу засобами монетарної й фінансової політики. Застосування моделі IS – LM для аналізу економіки України.

Опорні поняття

Інфляційний розрив. Кейнсіанська модель макроекономічної рівноваги. Класична модель макроекономічної рівноваги. Метод «вилучення – ін'єкції». Метод «витрати – випуск». Мультиплікатор витрат (простий). Незаплановані інвестиції у товарні запаси. Потенційно необхідні сукупні витрати. Потенційно рівноважний ВВП. Рецесійний розрив. Рівноважний ВВП. Рівновага за Вальрасом. Сукупні витрати. Фактично рівноважний ВВП. Фактичні сукупні витрати.

Питання для самоконтролю

1. Якими методами можна визначити рівноважний ВВП у реальній економіці?
2. Поясніть на моделі «витрати-випуск», яку роль відіграють незаплановані інвестиції в товарні запаси, якщо фактичні сукупні витрати не дорівнюють виробленому ВВП?
3. Назвіть характерні випадки, коли сукупність витрати не збігаються з виробленим ВВП.
4. За яких умов досягається рівноважний ВВП у моделі «витрати – випуск» («кейнсіанський хрест»)?
5. Що ви розумієте під термінами «вилучення» та «ін'єкції»?
6. За якого співвідношення між заощадженнями й інвестиціями забезпечується рівноважний ВВП у моделі «вилучення – ін'єкції»?
7. Подайте визначення та розкрийте сутність рецесійного розриву в економіці.
8. Наведіть визначення та розкрийте сутність інфляційного розриву в економіці.

Практична частина заняття

Задача 1. Припустимо, рівняння споживання та інвестицій мають вигляд:
 $C = 0,8 Y + 20$; $I = 10$. Визначите рівноважний ВВП (Y) за методом «витрати – випуск».

Задача 2. Припустимо, рівняння споживання та інвестицій мають вигляд:
 $C = 0,65 Y + 20$; $I = 10$. Знайти рівноважний ВВП методом «вилучень - ін'єкцій».

Задача 3. Визначити двома способами рівноважний ВВП, якщо рівняння споживання та інвестицій мають вигляд: $C = 40 + 0,8 Y$; $I = 30$.

Задача 4. Відомо, що ВВП реальний (фактичний) – 200 гр. од., ВВП рівноважний – 300 гр. од., $MPC = 0,6$. Визначити величину інвестицій, яка забезпечує досягнення рівноважного ВВП.

Задача 5. Національну економіку описує система рівнянь: $Y = C + I + G$; $C = 150 + 0,8(Y - T)$; $I = 190$; $G = 250$, $T = 150$. Визначити рівноважний ВВП; якщо $Y = 2500$, то наскільки збільшаться інвестиції в запаси?

Задача 6. Визначте величину рецесійного розриву, якщо реальний ВВП - 1000 гр. од., потенційний ВВП - 1200 гр. од., гранична схильність до заощаджень - 0,25.

Задача 7. Визначити величину інфляційного податку за рівня цін поточного року 1,2 і грошової маси 4 млрд. гр. од., якщо рівень цін попереднього року становив 1,0. Скільки років знадобиться для здвоєння інфляції?

ЗМ 3. ДЕРЖАВА В СИСТЕМІ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РУГУЛЮВАННЯ

Структура змістового модуля

Змістовий модуль 2 включає шість укрупнених елементів (теми):

Тема 3. 1 Фіскальна політика держави.

Тема 3. 2 Монетарна політика.

Тема 3.3 Циклічні коливання та економічне зростання.

Тема 3. 4 Інфляція й антиінфляційна політика

Тема 3. 5 Безробіття та політика зайнятості

Тема 3. 6 Макроекономічна політика у відкритій економіці

Тема 3. 1 Фіскальна політика держави

Зміст теоретичної частини заняття

1. Зміст фіскальної політики: цілі та інструменти. Податкові надходження як основне джерело доходів держави. Прямі й непрямі податки та їхня роль у наповненні бюджету. Принципи ефективного оподаткування.

2. Державні видатки та їхня структура. Поточні та капітальні витрати держави.

3. Дискреційна фіскальна політика. Стимулююча і стримуюча фіскальна політика. Модель впливу державних витрат і податків на сукупний обсяг виробництва.

4. Мультиплікатор державних витрат і податковий мультиплікатор. Мультиплікатор збалансованого бюджету.

5. Недискреційна (автоматична) фіскальна політика. Прогресивна шкала оподаткування. Соціальні трансферти. Стабілізаційний вплив на економіку автоматичної фіскальної політики в умовах падіння та зростання виробництва.

6. Фіскальна політика з урахуванням пропозиції. Наслідки фіскальної політики на основі моделей «сукупний попит - сукупна пропозиція», «витрати-випуск», «AD – AS». Вплив зниження податків на ВВП згідно з теорією економіки пропозиції.

7. Фіскальна політика й державний бюджет. Концепції збалансування

державного бюджету. Вплив фіскальної політики та циклічних коливань на державний бюджет.

8. Бюджетний дефіцит: причини виникнення й економічні наслідки. Державне бюджетне обмеження. Циклічний і структурний дефіцити бюджету. Джерела дефіцитного фінансування. Емісійне й боргове фінансування бюджетного дефіциту.

9. Державний борг і його структура. Економічні наслідки державного боргу. Ефект витіснення державою приватних інвестицій і тягар боргу для майбутніх поколінь. Методи управління державним боргом. Рефінансування. Реструктуризація. Списання боргу. Державний борг України та можливості його погашення. Фіскальна політика в Україні: основні напрями та протиріччя.

Опорні поняття

Автоматичний (убудований) стабілізатор. Грошова база. Грошовий мультиплікатор. Грошові агрегати. Грошово - кредитна політика. Депозитний мультиплікатор. Державне регулювання економіки. Дисконтна ставка. Дискреційна фіскальна політика. Економічна політика. Змішана економіка. Крива Лаффера. Мультиплікатор державних витрат. Мультиплікатор збалансованого бюджету. Мультиплікатор податків. Недискреційна фіскальна політика. Фіскальна політика.

Питання для самоконтролю

1. Сутність недискреційної фіскальної політики.
2. Визначить короткострокові і довгострокові цілі фіскальної політики, її структуру.
3. Назвіть інструменти дискреційної фіскальної політики. Які закономірності відображає крива Лаффера?
4. У чому полягає суть мультиплікатора збалансованого бюджету. Як взаємодіють між собою мультиплікатор податків і мультиплікатор державних витрат?
5. Охарактеризуйте види бюджетно-податкової політики.
6. Розкрийте механізм автоматичних стабілізаторів.
7. Розкрийте зміст та взаємозв'язок між фактичним, структурним і циклічним бюджетними дефіцитами.
8. Побудуйте графік та поясніть механізм впливу прямих податків на обсяг виробництва і доходу в економіці.
9. Які концепції балансування державного бюджету ви знаєте? Розкрийте їх зміст. Яка концепція є панівною в сучасних умовах? Чому?
10. Охарактеризуйте види бюджетного дефіциту.
11. Розкрийте зміст і механізм взаємодії фіскальних і монетарних засобі впливу на економіку.

Практична частина заняття

Задача 1. Визначити простий мультиплікатор податків і величину зміни в податкових надходженнях, які забезпечують досягнення рівноважного ВВП,

якщо ВВП фактичний 56 млрд. гр. од., ВВП рівноважний 58 млрд. гр. од., гранична схильність до споживання - 0,75, середня податкова ставка - 12 %. Визначити складний мультиплікатор податків і порівняйте його значення з відповідним простим мультиплікатором.

Задача 2. Визначити простий мультиплікатор витрат і величину зміни в державних витратах, які забезпечують досягнення рівноважного ВВП, якщо: ВВП фактичний - 150 млрд. гр. од., ВВП рівноважний - 140 млрд. гр. од., гранична схильність до заощадження - 0,25. Визначити складний мультиплікатор податків та порівняти його значення з відповідним простим мультиплікатором за умови, що середня податкова ставка становить 20 %.

Задача 3. Визначити фактичне, потенційне та циклічне сальдо державного бюджету, якщо реальний ВВП становить 2000 гр. од., потенційний ВВП – 2200 гр. од., державні витрати – 620 гр. од., середня податкова ставка – 0,3.

Задача 4. Державні видатки та чисті податки збільшилися на 100 тис. грошових одиниць. Гранична норма споживання дорівнює 0,75. Податкова ставка (коефіцієнт податків) - 0,2. Визначити складні мультиплікатори державних видатків, податків і збалансованого бюджету.

Задача 5. Фактичний ВВП становить 200 млрд. гр. од., рівноважний – 240 млрд. гр. од. Гранична схильність до заощадження – 0,4. Середня податкова ставка - 15 %. Визначити прості мультиплікатори податків і витрат і величини зміни податкових надходжень і державних витрат, що забезпечать досягнення рівноважного ВВП. Визначити складні мультиплікатори податків і витрат і порівняйте їхнє значення з відповідними простими мультиплікаторами.

Тема 3. 2 Монетарна політика

Зміст теоретичної частини заняття

1. Грошовий ринок. Грошова пропозиція та способи її вимірювання. Грошова маса і грошова база. Коефіцієнт монетизації. Попит на гроші й фактори, що його визначають.

2. Модель попиту на гроші Баумоля – Тобіна (Baumol – Tobin).

3. Механізм функціонування грошового ринку. Центральний (національний) банк як суб'єкт монетарної політики. Операції центрального (національного) банку і грошова база. Інструменти центрального банку: політика облікової ставки, політика банківських резервів, операції на відкритому ринку. Механізм створення грошей банками.

4. Вплив монетарної політики на економіку: політика «дорогих» і «дешевих» грошей. Передавальний (трансмісійний) механізм монетарної

політики. Грошовий і депозитний мультиплікатори.

5. Сутність монетарної політики. Дискреційна та недискреційна монетарна політика. Стратегії монетарної політики. Таргетування як стратегія монетарної політики. Правила проведення монетарної політики. Проблема ефективності монетарної політики. Наслідки монетарної політики за моделлю «IS – LM». Координація монетарної та фінансової політики у моделі «IS – LM». НБУ й монетарна політика в Україні.

6. Заходи щодо стабілізації монетарної системи у трансформаційних економіках. Проблема довіри до грошей і монетарної політики.

Опорні поняття

Грошовий мультиплікатор. Грошова база. Депозитний мультиплікатор. Номінальна процентна ставка. Монетарне правило. Облікова процентна ставка. Операції на відкритому ринку. Політика «дешевих грошей», або експансивна грошова політика (стимулююча). Політика «дорогих грошей», або рестрикційна грошова політика (стримуюча). Попит на гроші. Пропозиція грошей. Процентна ставка. Реальна процентна ставка. Ринок грошей. Рівняння кількісної теорії грошей.

Питання для самоконтролю

1. Подайте визначення пропозиції грошей та охарактеризуйте агрегати, із яких вона складається.
2. Поясніть параметри, які визначають величину та структуру грошової бази.
3. Розкрийте алгоритм мультиплікації грошової бази.
4. Поясніть, чому крива пропозиції грошей має додатний нахил.
5. Розкрийте інструментарій класичної теорії попиту на гроші.
6. У чому полягає вклад Кейнса в розвиток теорії попиту на гроші?
7. Розкрийте зміст і доцільність застосування політики «дорогих» і «дешевих» грошей.
8. Опишіть передатний механізм грошово-кредитної політики. У чому полягають відмінності між кейнсіанською та монетаристською трактовками передатного механізму?
9. Яку роль відіграють процентні ставки в передатному механізмі грошово-кредитної політики?
10. Проаналізуйте графічно стан рівноваги на грошовому ринку.
11. Поясніть дію грошового й депозитного мультиплікаторів.

Практична частина заняття

Задача 1. Визначити величини грошових агрегатів M_0 , M_1 , M_2 , M_3 та L , якщо в обігу знаходяться такі складники (млрд. гр. од.):

Строкові вклади	900
Готівка	200
Поточні вклади	650
Вклади клієнтів за трастовими операціями	150
Державні короткострокові цінні папери	100
Визначити рівень монетизації, якщо ВВП становить	500 млрд гр.. од.

Задача 2. Грошова маса становить 10 млрд гр. од. Грошова одиниця здійснює в середньому 4 оберти. Умовний фізичний обсяг національного виробництва становить 400 млн гр. од. Визначити середній рівень цін, а також його зміну при зростанні грошової маси на 10 % та зниженні умовного фізичного обсягу національного виробництва на 5 %.

Задача 3. Визначити зміну грошової пропозиції, якщо активи комерційних банків зростуть на 15 млн гр. од., норматив обов'язкових резервів становитиме 12 %, а коефіцієнт готівки дорівнюватиме 0,5.

Задача 4. Як зміниться пропозиція грошей, якщо вихідний приріст депозитів за рахунок грошової емісії становитиме 200 тис. гр. од., а норматив обов'язкових резервів 10 %?

Задача 5. Фізичні особи поклали на депозит 200 тис. гр. од. Визначити зміну грошової пропозиції, якщо норматив обов'язкових резервів становить 5 %.

Тема 3.3 Циклічні коливання та економічне зростання

Зміст теоретичної частини заняття

1. Макроекономічна нестабільність і нерівномірність економічного розвитку. Економічні (ділові) цикли. Типи циклів. Теорії циклічних коливань. Циклічні коливання та їхні види. Класифікація макроекономічних змінних для типового ділового циклу: проциклічні, анти-циклічні, ациклічні. Макроекономічний аналіз циклічних коливань.

2. Циклічність, інфляція й безробіття як форми прояву макроекономічної нестабільності. Кейнсіанська й неокласична теорія економічних циклів. Застосування моделей «AD – AS» і «IS – LM» для аналізу циклічних коливань. Концепція реальних економічних циклів Д. Кюдланла та Е. Прескота. Рівноважний циклічний процес Р. Лукаса. Теорія циклічних коливань М. І. Туган – Барановського. Адаптація економіки до циклічних коливань.

3. Державне антициклічне регулювання. Особливості економічного циклу в Україні. Макроекономічна динаміка.

4. Сутність економічного зростання. Передумови й характерні риси сучасного економічного зростання.

5. Джерела економічного зростання. Методи обчислення джерел економічного зростання. Науково-технічний прогрес. Джерела зростання економіки України. Темпи економічного зростання. Фактори, які стримують економічне зростання.

6. Макроекономічна політика стимулювання економічного зростання.

7. Моделювання економічного зростання. Економічне зростання на основі моделі «AD – AS» і кривої виробничих можливостей. Модель економічного зростання Харода – Домара. Модель економічного зростання Р. Солоу. Стаціонарний стан. «Золоте» правило нагромадження капіталу.

8. Теорії розвитку: порівняльний аналіз. Економічне зростання й економічний розвиток.

9. Державне регулювання економічного зростання. Показники рівня економічного розвитку. Особливості економічного зростання в Україні.

Опорні поняття

Бум. Джерела економічного зростання. Економічні цикли. Економічне зростання. Екстенсивне економічне зростання. Економічний розвиток. Інтенсивне економічне зростання. Модель Солоу. Модель мультиплікатора – акселератора. Капіталоозброєність. «Золоте» правило нагромадження. Залишок Солоу. Пік. Рецесія. Пожвавлення. Фази економічного циклу. Теорії економічного циклу.

Питання для самоконтролю

1. Визначити причини циклічного розвитку економіки.
2. Охарактеризуйте класичний економічний цикл, визначивши його фази.
3. Охарактеризуйте малі, середні цикли.
4. Поясніть сутність довгих хвиль Кондратьєва.
5. Що таке економічне зростання, і в яких формах воно може відбуватися?
6. Прокоментуйте співвідношення категорій «розширене відтворення», «економічне зростання», «економічний розвиток».
7. Проаналізуйте основні показники економічного зростання.
8. Як відображає рух кривої виробничих можливостей економіки динаміку зростання?
9. Поясніть сутність неокейнсіанського підходу щодо впливу різних факторів на економічне зростання. Назвіть елементи моделі Домара – Харрода, за якими визначається зростання.
10. Охарактеризуйте особливості неокласичних підходів до проблеми економічного зростання.
11. Які передумови моделі Солоу? Поясніть, як впливають на капіталоозброєність окремі фактори (нагромадження капіталу, приріст

населення, технічний прогрес).

12. Які висновки випливають із моделі Солоу?

13. Подайте визначення економічного циклу й охарактеризуйте його окремі фази.

14. Розкрийте теорії, які пояснюють причини циклічних коливань в економіці.

15. Проаналізуйте динаміку економічного зростання України за роки незалежності.

Практична частина заняття

Задача 1. У 2006 р. ВВП країни склав 200 млрд грн. од., а чисельність населення – 40 млн чол. У 2007 р. величина ВВП становила 210 млрд грн. од. при збільшенні населення на 2 %. Визначте темпи зростання і приросту ВВП, а також ВВП на душу населення.

Задача 2. Темпи приросту ВВП, капіталу і праці склали відповідно 7 %, 12 % і 3 %, а частка капіталу в сумі витрат становить 40 %. Обчислити залишок Солоу.

Задача 3. Величина ВВП країни складає 10 млрд грн. од., кількість зайнятих – 2 млн. осіб, норма амортизації – 6 %, вартість капіталу - 25 млрд грн. од. Обчислити норму заощаджень s' , за якою забезпечується стійкий рівень капіталоозброєності.

Задача 4. При величині ВВП 100 млрд грн. од. кількість зайнятих складає 10 млн осіб, норма амортизації – 13 %, норма заощаджень – 15 %, приріст населення – 2 %. Обчислити капіталоозброєність k , за якою забезпечується критична величина інвестицій.

Задача 5. Використовуючи модель Домара-Харрода, визначте темп приросту ВВП, якщо норма заощаджень складає 20 %, а капіталомісткість продукту (відношення приросту капіталу до приросту продукту) дорівнюється 2,5.

Задача 6. Визначити залишок Солоу, використавши наступні дані: $\Delta Y = 6 \%$; $\Delta K = 10 \%$.

Тема 3. 4 Інфляція й антиінфляційна політика

Зміст теоретичної частини заняття

1. Інфляція як макроекономічне явище. Розрахунок темпу інфляції. Класифікація інфляції: за критерієм рівня; за формою прояву; за можливістю передбачення та за причинами виникнення.

2. Інфляції попиту на основі моделі «AD – AS». Монетарні та немонетарні фактори інфляції попиту. Передчасна й чиста інфляція попиту. Інфляційний

розрив.

3. Інфляція витрат (пропозиції) на основі моделі «AD – AS». Стагфляція. Причини інфляції витрат. Інфляційна спіраль.

4. Теоретичні підходи до пояснення причин інфляції. Кейнсіанський і класичний погляди на інфляцію.

5. Зарплата, безробіття та інфляція. Крива Філіпса та її сучасна інтерпретація.

6. Монетаристське пояснення причин інфляції.

7. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції. Інфляційний податок і сеньйораж. Крива Лаффера для інфляційного податку. Інфляція та динаміка реальної процентної ставки. Принцип Фішера. Антиінфляційна політика держави та її роль у стабілізації економіки. Коефіцієнт дезінфляції.

8. Особливості антиінфляційного регулювання у трансформаційних економіках. Інфляційні процеси в Україні: причини, наслідки й засоби стримування.

Опорні поняття

Антиінфляційна політика. Гіперінфляція. Дефлятор ВВП. Дефляція. Інфляційний податок. Інфляційна спіраль. Інфляція. Інфляція попиту. Інфляція пропозиції (витрат). Крива Філіпса. Крива Лаффера. Коефіцієнт дезінфляції. Принцип Фішера. Сеньйораж. Стагфляція. Темпи інфляції.

Питання для самоконтролю

1. Подайте визначення інфляції.
2. У чому полягає відмінність між інфляцією попиту й інфляцією витрат?
3. Хто програє, а хто виграє в економіці від інфляції?
4. У чому полягають основні напрями антиінфляційної політики?
5. Залежність між динамікою яких показників відображає крива Філіпса?

Практична частина заняття

Задача 1. Дефлятор поточного року – 2,1, дефлятор попереднього року – 1,2. Визначити рівень інфляції цього року й кількість років, які необхідні задля здвоєння інфляції.

Задача 2. Визначити величину інфляційного податку за рівня цін поточного року 1,2 і грошової маси 4 млрд гр. од., якщо рівень цін попереднього року становив 1,0.

Задача 3. Обчислити дефлятор ВВП, коли відомо, що валовий продукт в поточних цінах складає 500 млрд гр. од., а валовий продукт у базисних цінах дорівнює 480 млрд гр. од.

Задача 4. Номінальний валовий внутрішній продукт країни становить 42 млн гр. од., поточні ціни зросли на 6 %. Визначити дефлятор ВВП, величину

реального ВВП; абсолютний приріст і темпи приросту ВВП, якщо ВВП $t-1$ становив 40,95 млн. гр. од.

Задача 5. Дефлятор поточного року – 1,9 дефлятор попереднього року – 1,0. Визначити рівень інфляції цього року й кількість років, які необхідні задля здвоєння інфляції

Тема 3. 5 Безробіття та політика зайнятості

Зміст теоретичної частини заняття

1. Механізм функціонування ринку праці. Чинники, що впливають на співвідношення попиту і пропозиції на ринку праці.
2. Безробіття як відхилення від рівноваги. Рівень зайнятості та рівень безробіття. Види безробіття: фрикційне, структурне й циклічне. Фактичний і природний рівень безробіття та фактори, що його визначають. Розрахунок змін в обсягах ВВП під впливом відхилень безробіття від природного рівня.
3. Кейнсіанське пояснення безробіття. Розрив безробіття як наслідок неефективного попиту.
4. Неокласичні пояснення причин безробіття. Рекомендації щодо подолання безробіття з точки зору різних теоретичних концепцій.
5. Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон і крива Оукена.
6. Взаємозв'язок безробіття та інфляції. Крива Філіпса.
7. Засоби державного регулювання зайнятості. Політика попиту та політика пропозиції в регулюванні ринку праці: переваги й ефективність.
8. Соціальний захист безробітних. Макроекономічні засади політики зайнятості. Особливості ринку праці та стан безробіття в Україні.

Опорні поняття

Активні та пасивні методи державного регулювання зайнятості Безробіття. Економічно активне населення. Зайнятість. Закон А. Оукена. Інституціональне безробіття. Інструменти соціальної політики. Крива Лоренца. Коефіцієнт Джині. Попит на робочу силу. Потенційний ВВП. Пропозиція робочої сили. Ринок праці. Природний рівень безробіття. Прихована, галопуюча, помірна інфляція. Рівень безробіття. Рівень зайнятості. Рівень повної зайнятості. Рівновага на ринку праці. Сеньйораж. Соціальна політика. Структурне безробіття. Фрикційне безробіття. Циклічне безробіття.

Питання для самоконтролю

1. Що таке ринок праці, і які функції він виконує ?
2. Що таке інституційне і не інституційне населення?
3. У чому полягають відмінності в розрахунку рівня зайнятості в методології МОТ та традиційному макроекономічному аналізі?

4. Що таке безробіття, та як визначається рівень безробіття?
5. Назвіть основні види безробіття та подайте визначення повної зайнятості?
6. Поясніть механізм установаження рівноваги на ринку праці.
7. У чому полягає сутність поняття «пропозиція праці», які фактори впливають на неї ?
8. У чому полягає проблема нерівності доходів, які її причини ?
9. У чому полягає сутність соціальної політики держави та які основні її завдання ?
10. Попит на робочу силу: неокласичний і кейнсіанський підходи.
11. Пропозиція на ринку праці. Фактори впливу на індивідуальну та ринкову пропозицію праці.

Практична частина заняття

Задача 1. Населення складає 80 млн осіб, 14 млн осіб – діти до 16 років, 20 млн осіб вибули зі складу робочої сили, безробітні складають 24 млн осіб. Розрахувати: величину робочої сили, рівень безробіття, рівень зайнятості.

Задача 2. Номінальний ВВП країни становить 12 млрд. гр. од., ціни зросли на 12 %, фактичний рівень безробіття становить 9 %. Визначити дефлятор, величину реального ВВП. Використовуючи закон Оукена, розрахуйте відставання фактичного ВВП від потенційного, якщо природний рівень безробіття становить 5 %, і величину потенційного ВВП.

Задача 3. Розрахуйте рівні безробіття, зайнятості, повної зайнятості, природний рівень безробіття, якщо є такі показники: населення країни 20 млн чол.; кількість фрикційно безробітних – 0,2 млн чол.; кількість циклічно безробітних – 0,4 млн чол.; кількість структурно безробітних – 0,1 млн чол.; кількість зареєстрованої робочої сили – 16 млн чол.

Задача 4. Розрахуйте рівні безробіття, зайнятості, повної зайнятості, природний рівень безробіття, реальний ВВП, відставання реального ВВП від потенційного, величину потенційного ВВП, якщо є такі показники: кількість безробітних – 0,8 млн чол., зокрема: фрикційно безробітних – 0,2 млн чол., циклічно безробітних – 0,4 млн чол.; номінальний ВВП – 4 млрд гр. од.; дефлятор – 2,0; кількість зареєстрованої робочої сили – 8 млн чол.

Задача 5. За даними таблиці побудуйте криву Філіпса в короткостроковому періоді.

Рівень безробіття, %	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Темп інфляції, %	52	40	28	20	13	10	6	7	1	-2	-3	-4

Проаналізуйте графік і дайте відповіді на такі запитання:

1. Які процеси в економіці країни графічно відображаються переміщенням у кривій Філіпса ?

2. Що показує відрізок кривої Філіпса, розташований зліва від вертикальної лінії, яка виходить із точки природного безробіття ?

3. Що показує відрізок кривої Філіпса, розташований праворуч від лінії, яка виходить із точки природного безробіття ?

4. Що показує відрізок кривої Філіпса, розташований нижче вісі абсцис ?

5. Яке зрушення кривої Філіпса відповідає цілям державного регулювання економіки ?

Задача 6. У таблиці наведено дані про трудові ресурси та зайнятість в n -му і $(n + 5)$ – му роках, коли економіка країни перейшла із кризи у фазу пожвавлення. Розрахуйте чисельність безробітних і рівень безробітних і рівень зайнятості в n - му і $(n + 5)$ – му роках.

Показники	n - й рік	$(n + 5)$ –й рік
Робоча сила, млн. осіб	36,24	37,18
Зайняті, млн. осіб	32,71	35,54
Безробітні, млн. осіб		
Рівень безробіття, %		

Тема 3. 6 Макроекономічна політика у відкритій економіці

Зміст теоретичної частини заняття

1. Механізм зовнішньоекономічної політики. Інструменти зовнішньоторговельної політики. Іноземне інвестування. Порівняльна та абсолютна перевага.

2. Платіжний баланс. Типові компоненти платіжного балансу. Класифікація статей платіжного балансу та їхній взаємозв'язок. Платіжний баланс України.

3. Валютний курс. Реальний і номінальний валютні курси. Вплив інфляції на номінальний валютний курс. Види валютних курсів. Попит і пропозиція валюти. Міжнародні системи валютних курсів: Бреттон – Вудська і Ямайська. Зв'язок валютного курсу з платіжним балансом. Розрахунок ВВП у відкритій економіці.

4. Міжнародний потік товарів і капіталів. Вплив зовнішньої торгівлі на ВВП. Вплив чистого експорту на ВВП. Вплив обмінного курсу на чистий експорт.

5. Мультиплікатор зовнішньої торгівлі. Гранична схильність до імпорту.

6. Модель Мандел – Флемінга для відкритої економіки. Модель «IS – LM» для відкритої економіки при плаваючому валютному курсі. Крива IS. Особливості кривої LM у системі координат дохід – процентна ставка та дохід – обмінний курс.

7. Рівновага моделі «IS – LM» і вплив на неї грошової, фіскальної та зовнішньоекономічної політики.

8. Модель «IS – LM» для відкритої економіки при фіксованому валютному курсі. Рівновага моделі «IS – LM» і вплив на неї грошової, фіскальної та зовнішньоекономічної політики. Порівняльний аналіз макроекономічної політики при фіксованому й плаваючому обмінних курсах. Висновки моделі Манделла – Флемінга.

Опорні поняття

Валютний демпінг. Валютний курс. Валютно-фінансовий механізм. Гнучкий валютний курс. Граничної схильності до імпорту. Експорт. Зовнішньоекономічна діяльність. Зовнішня торгівля. Імпорт. Котирування. Крос – котування. Мито. Міжнародні організації. Мультиплікатора витрат у відкритій економіці. Номінальний валютний курс. Платіжний баланс. Протекціонізм. Пряме котирування. Обернене котирування. Реальний валютний курс. Тариф. Торговельний баланс. Фіксований валютний курс.

Питання для самоконтролю

1. Що таке зовнішньо - економічна діяльність, та яка її структура?
2. Назвіть основні складники платіжного балансу?
3. У чому полягають особливості формування платіжного балансу різних країн?
4. Що таке валютний курс, та які фактори його визначають?
5. Поясніть відмінності між протекціонізмом і вільною торгівлею, розкрийте зміст інструментів змішаної торговельної політики.
6. Запишіть функцію чистого експорту й за допомогою графіка поясніть вплив окремих чинників на чистий експорт.
7. Розкрийте властивості моделі Манделла – Флемінга та роль світової процентної ставки в міжнародній міграції капіталу.
8. Запишіть рівняння кривих моделі Манделла – Флемінга та за допомогою графіка поясніть властивості цих кривих.
9. Проаналізуйте графічно результати впливу фіскальної, монетарної та торговельної політики на дохід і валютний курс в умовах фіксованого курсоутворення.
10. Продемонструйте графічно мультиплікативний вплив чистого експорту на ВВП, запишіть і поясніть мультиплікатор витрат у відкритій економіці.
11. Зробіть порівняльний аналіз основних теорій зовнішньої торгівлі й висловіть свою думку щодо переваг України відносно її торговельних партнерів.

Практична частина заняття

Задача 1. Визначте і прокоментуйте величину граничної схильності до імпорту, якщо при середній податковій ставці 20 % маємо наступні дані за 2010 і 2011 рр. (млрд. гр. од.).

	2010	2011
ВВП (Y)	200	280
Імпорт (Im)	12	16

Задача 2. Розрахуйте і прокоментуйте величину мультиплікатора витрат у відкритій економіці, якщо гранична схильність до заощадження – 0,2, ставка оподаткування – 10 %, приріст імпорту – 20 млн. гр. од., приріст ВВП – 100 млн. гр. од.

Задача 3. Розрахуйте і прокоментуйте величину реального валютного курсу гривні та євро (пряме котирування), якщо номінальний курс $e_n = 1 : 5$; зростання цін в Україні склало 25 %, а в країнах – ЄС 3 %.

Задача 4. Державні видатки та чисті податки збільшилися на 100 тис. гр. од.. Гранична схильність до споживання – 0,75. Податкова ставка (коефіцієнт) – 0,2. Визначити мультиплікатори державних видатків, податків і збалансованого бюджету у відкритій економіці.

Задача 5. У країні позитивне сальдо торговельного балансу за рік складає 25 тис. гр. од. Відомо, що вартість імпорту на 20% менша від вартості експорту. Визначити: обсяг експорту й імпорту країни.

2. МАТЕРІАЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

2.1 Типові задачі та їхнє розв'язання

Задача 1. Визначити величину ВВП, якщо:

Валовий випуск (ВВ) – 1000 гр. од.;

Матеріальні витрати (МЗ) – 500 гр. од.;

Непрямі (продуктові) податки (Тк) – 200 гр. од.;

Субсидії (З) – 100 гр. од.

Розв'язання

$$\text{ВВП} = \text{ВВ} - \text{МЗ} + \text{Тк} - \text{З} = 1000 - 500 + 200 - 100 = 600 \text{ гр. од.}$$

Задача 2. Визначити величини валового національного доходу (ВНД) і валового національного розташовуваного доходу (ВНРД), якщо:

факторні доходи резидентів за кордоном – 400 од.;

факторні доходи нерезидентів у даній країні – 500 од.;

трансферти нерезидентів резидентам – 100 од.;

трансферти резидентів нерезидентам – 200 од.;

ВВП країни – 1000 од.

Розв'язання

$$\text{ВНД} = \text{ВВП} + \text{NI} = 1000 + (-100) = 900 \text{ од.}$$

$\text{NI} = \text{факторні доходи резидентів за рубежом} - \text{факторні доходи нерезидентів у даній країні} = 400 - 500 = -100 \text{ од.}$

$$\text{ВНРД} = \text{ВНД} + \text{NT} = 900 + (-100) = 800 \text{ од.}$$

NT= трансфери нерезидентів резидентам – трансфери резидентів нерезидентам = 100 – 200 = – 100 од.

Задача 3. Визначити ВВП, ЧВП, НД, ОД і ОДПСП, якщо:

імпорт – 50 од.;
споживчі видатки – 250 од.;
державні видатки – 100 од.;
експорт – 40 од.;
амортизація – 10 од.;
чисті приватні внутрішні інвестиції – 60 од.;
непрямі податки – 30 од.;
індивідуальні податки – 20 од.;
валовий прибуток – 200 од.;
податки на прибуток – 60 од.;
чиста (нерозподілений прибуток) – 120 од.;
трансфери – 50 од.

Розв'язання

$$\text{ВНП}_p = C + I_g + G + X_n = 250 + (10 + 60) + 100 + (-10) = 410 \text{ од.}$$

$$X_n = EX - IM = 40 - 50 = -10$$

$$\text{ЧНП} = \text{ВНП} - A = 410 - 10 = 400 \text{ од.}$$

$$\text{НД} = \text{ЧНП} - N_b = 400 - 30 = 370 \text{ од.}$$

$$\text{ОД} = \text{НД} - \text{податки на прибуток} - \text{чистий (нерозподілений прибуток)} + \text{трансфери} = 370 - 60 - 120 + 50 = 240 \text{ од.}$$

$$\text{ОДПСП} = \text{ЛД} - \text{індивідуальні податки} = 240 - 20 = 220 \text{ од.}$$

Задача 4. Номінальний ВВП – 2 млрд гр. од.

Ціни знизилися за рік на 10 %.

Визначити дефлятор і реальний ВВП.

Розв'язання

$$D(\text{дефлятор}) = 1 - 0,1 = 0,9.$$

$$D(\text{дефлятор}) = \text{ВВП номін.} / \text{ВВП реал.} \Rightarrow \text{ВВП реал.} = \text{ВВП номін.} / \text{дефлятор}$$

$$\text{Реальний ВВП} = 2 / 0,9 = 2,2 \text{ млрд гр. од.}$$

Задача 5. Населення країни – 10 млн чол.

Непрацевдатні й вибулі зі складу робочої сили – 2 млн. чол.

Фрикційно безробітні – 0,4 млн чол.

Структурно безробітні – 0,2 млн чол.

Циклічно безробітні – 0,2 млн чол.

Визначити рівні безробіття, зайнятості, природний рівень безробіття й рівень повної зайнятості.

Розв'язання

$$\begin{aligned} \text{Кількість безробітних} &= \text{фрикційно безробітні} + \text{структурно безробітні} + \text{циклічно безробітні} = 0,4 + 0,2 + 0,2 = 0,8 \text{ млн чол.} \end{aligned}$$

Робоча сила (РС) = Населення країни - Непрацездатні й вибулі зі складу робочої сили = $10 - 2 = 8$ млн. чол.

Рівень безробіття = $(Б:РС) 100\% = (0,8:8) \times 100\% = 10\%$

Рівень зайнятості = $100\% - \text{рівень безробіття} = 100 - 10 = 90\%$

Природний рівень безробіття = (фрикційно безробітні + структурно безробітні) : РС $100\% = (0,6:8) 100\% = 7,5\%$

Рівень повної зайнятості = $100\% - \text{природний рівень безробіття} = 92,5\%$

Задача 6. Номінальний ВВП становить 2 млрд. грн. од. Зростання цін за рік становило 25 %. Фактичний рівень безробіття – 10 %. Природний рівень безробіття – 6 %

Визначити дефлятор, реальний ВВП, відносне відставання реального ВВП від потенційного, величину потенційного ВВП.

Розв'язання

Дефлятор = $1 + 0,25 = 1,25$.

Д (дефлятор) = ВВП номін. : ВВП реал. \Rightarrow ВВП реал. = ВВП номін. : дефлятор = $2:1,25 = 1,6$ млрд. грн. од.

Відносне відставання реального ВВП визначається за законом Оукена:

1 % перевищення фактичного рівня безробіття над його природним рівнем дає 2,5 % відставання реального ВВП від потенційного.

1 % – 2,5 %

$(10 - 6 = 4)$ 4 % – x %

x = 10 %

Для визначення величини потенційного ВВП складемо нову пропорцію:

потенційний ВВП X – 100 %

реальний ВВП 1,6 – 90 % $(100 - 10)\%$

X = 1,78 млрд. грн. од. (потенційний ВВП).

Задача 7. Дефлятор попереднього року (t – 1) становить 1,1.

Дефлятор поточного року (t) становить 1,21.

Визначити середньорічний темп інфляції й кількість років, необхідне для подвоєння цін.

Розв'язання

Рівень(темпер) інфляції = $(t - (t - 1)) : (t - 1) 100\% =$
 $= (1,21 - 1,1) : 1,1 100\% = 10\%$

За правилом величини «70» визначається кількість років, що потрібні для подвоєння цін = $70 : \text{Темп інфляції} = 70 : 10 = 7$ років

Задача 8. Визначити депозитний мультиплікатор, якщо коефіцієнт готівки $cr = 5\%$, а норматив обов'язкових резервів становить 12 %.

Розв'язання

$m_d = 1 : cr,$

$m_d = 1 : 0,12 = 8,33.$

Задача 9. Визначити приріст грошової пропозиції, якщо вихідний приріст депозитів за рахунок грошової емісії становить 200 тис. гр. од., норматив обов'язкових резервів – 10 %.

Розв'язання

$$m_d = 1 : rr = 1 : 0,1 = 10.$$

$$\Delta M^s = \Delta D = \Delta D_0 m_d = 200000 \cdot 10 = 2 \text{ млн гр. од.}$$

Задача 10. Депозити фізичних осіб становлять 100 тис. гр. од. Як зміниться грошова пропозиція, якщо норматив обов'язкових резервів становить 5 % ?

Розв'язання

$$m_d = 1 : rr = 1 : 0,05 = 20.$$

$$\Delta M^s = \Delta D_0 (m_d - 1) = 100000 (20 - 1) = 1900 \text{ тис. гр. од.}$$

Задача 11. Як зміниться грошова пропозиція, якщо активи комерційних банків зросли на 10 млн гр. од., норматив обов'язкових резервів становить 10 %, коефіцієнт готівки становить 0,2?

Розв'язання

$$m_m = (1 + cr) : (cr + rr) = (1 + 0,2) : (0,1 + 0,2) = 4.$$

$$\Delta M^s = \Delta H m_m = 10 \text{ млн гр. од.} \cdot 4 = 40 \text{ млн. гр. од.}$$

Задача 12. Сумарні резерви комерційного банку складають 220 млн гр. од. Депозити дорівнюють 950 млн гр. од. Обов'язкова норма резервування депозитів складає 20%. Як може змінитися пропозиція грошей, якщо банк вирішить використовувати всі свої надлишкові резерви для видачі позичок?

Розв'язання

При нормі резервування $rr = 20\%$ (0,2) сума обов'язкових резервів ER , складе: $ER = 950 \cdot 0,2 = 190$ млн гр. од.

Отже, надлишкові резерви дорівнюють: $BE = ER + LE \Rightarrow LE = 220 - 190 = 30$ млн. гр. од. Якщо усі вони будуть використані для видачі позик, то додаткова пропозиція грошей може скласти: $\Delta M^s = 30 \cdot 1/0,2 = 150$ млн. гр. од.

У цьому випадку можемо використовувати лише депозитний мультиплікатор $m_d = 1 : rr$, оскільки не маємо даних про грошову базу і співвідношення готівка-депозити. Отримана сума є максимально можливим розширенням пропозиції грошей, якщо вони не виходять за межі банківської системи.

Задача 13. Витрати домогосподарств на споживання задано аналітично:

$$C = 100 + 0,65 Y. \text{ Дохід змінюється від } 900 \text{ гр. од. до } 1800 \text{ гр. од.}$$

Розрахуйте витрати домогосподарств на споживання та величини заощаджень, а також середні схильності до споживання й заощаджень. Визначте граничну схильність до споживання і граничну схильність до заощаджень при зростанні наявного доходу з 900 до 1800 гр. од.

Розв'язання

Функція споживання: $C = 100 + 0,65 Y$, при доході в 900 гр. од. витрати домогосподарства на споживання складатимуть: $C_1 = 100 + 0,65 \cdot 900 = 685$ гр.од.

Оскільки $Y = C + S$, то $S = Y - C$, то $S_1 = 900 - 685 = 215$ гр. од.

При зміні доходу до 1800 гр. од. $C_2 = 100 + 0,65 \times 1800 = 1270$ гр. од., а

$S_2 = 1800 - 1270 = 530$ гр. од.

Середня схильність до споживання: $APC = C : Y$;

$APC_1 = 685 : 900 = 0,76$; $APC_2 = 1270 : 1800 = 0,7$.

Оскільки $APC + APS = 1$, то $APS = 1 - APC$;

$APS_1 = 1 - 0,76 = 0,24$, а $APS_2 = 1 - 0,7 = 0,3$.

$MPC = \Delta C : \Delta Y = 585 : 900 = 0,65$; $MPS = \Delta S : \Delta Y = 315 : 900 = 0,35$.

Таким чином, при зростанні наявного доходу в 2 рази споживання збільшиться у 1,8 разу, або на 585 гр. од., а заощадження зростають на 315 гр. од. або в 2,5 рази.

Задача 14. За наведеними даними визначити відповідні показники та заповнити таблицю

Y	C	S	APC	APS	MPC	MPS
0	20					
50	50					
100	80					
150	110					
200	140					

Складіть рівняння споживання та заощадження.

Розв'язання

$Y = C + S$, звідси $S = Y - C$;

$APC = C : Y$;

$APS = S : Y$;

$MPC = \Delta C : \Delta Y$;

$MPS = \Delta S : \Delta Y$

Y	C	S	APC	APS	MPC	MPS
0	20	-20	-	-	-	-
50	50	0	1	0	0,6	0,4
100	80	20	0,8	0,5	0,6	0,4
150	110	40	0,73	0,27	0,6	0,4
200	140	60	0,3	0,3	0,6	0,4

$C = C_a + MPC Y$; $C = 20 + 0,6 Y$;

$S = - C_a + MPS Y$; $S = - 20 + 0,4 Y$.

Задача 15. Припустимо, рівняння споживання та інвестицій мають вигляд: $C = 0,8 Y + 20$; $I = 10$. Визначити рівноважний ВВП (Y) за методом «витрати – випуск».

Розв'язання

$Y = C + I$ – умова рівноваги.

$$Y = (0,8 Y + 20) + 10;$$

$$0,2Y = 30$$

$Y = 150$ – рівноважний обсяг виробництва.

Задача 16. Припустимо, рівняння споживання та інвестицій мають вигляд: $C = 0,8 Y + 20$; $I = 10$. Знайти рівноважний ВВП методом «вилучень-ін'єкцій».

Розв'язання

Умовою рівноваги є вираження: $S = I$.

$$S = -C_a + MPS Y.$$

Оскільки $MPC + MPS = 1$, то $MPS = 1 - MPC$; $MPS = 1 - 0,8 = 0,2$.

$$\text{Тоді } S = 0,2 Y - 20.$$

$$\text{Якщо } S = I, \text{ то } 0,2 Y - 20 = 10.$$

$Y = 150$ – рівноважний обсяг виробництва.

Задача 17. Визначити двома способами рівноважний ВВП, якщо рівняння споживання та інвестицій мають вигляд: $C = 40 + 0,8 Y$; $I = 30$.

Розв'язання

Метод «витрати – випуск»: $Y = C + I$ – умова рівноваги. $Y = (40 + 0,8 Y) + 30$; $0,2 Y = 70$; $Y = \text{ВВП} = 350$.

Метод «вилучення – ін'єкції»: $S = I$ – умова рівноваги. Рівняння заощадження має загальний вигляд: $S = -C_a + MPS Y$; $MPC + MPS = 1 \Rightarrow MPS = 1 - MPC = 1 - 0,8 = 0,2$.

Рівняння заощадження відповідно до умов задачі: $S = -40 + 0,2 Y$; $-40 + 0,2 Y = 30$; $0,2 Y = 70$. $Y = 350$ – рівноважний ВВП.

Задача 18. Відомо, що ВВП реальний (фактичний) – 200 гр. од., ВВП рівноважний – 300 гр.од., $MPC = 0,6$. Визначити величину інвестицій, яка забезпечує досягнення рівноважного ВВП.

Розв'язання

$$M_i = \Delta \text{ВВП} : \Delta I \Rightarrow \Delta I = \Delta \text{ВВП} : M_i;$$

$$M_i = 1 : (1 - MPC) = 1 : (1 - 0,6) = 2,5;$$

$\Delta I = (300 - 200) : 2,5 = 40$. Інвестиції мають зрости на 40 гр. од., що забезпечить досягнення рівноважного ВВП.

Задача 19. Національну економіку описує система рівнянь: $Y = C + I + G$; $C = 150 + 0,8 (Y - T)$; $I = 190$; $G = 250$, $T = 150$. Визначити: рівноважний ВВП; якщо $Y = 2500$, то наскільки збільшаться інвестиції у запаси?

Розв'язання

$$Y = 150 + 0,8 (Y - 150) + 250 + 190. \text{ Звідси: } Y = 2350.$$

Якщо $Y = 2500$, то інвестиції у запаси збільшаться на 150.

$$150 = (2500 - 2350).$$

Задача 20. У 2006 р. ВВП країни склав 200 млрд гр. од., а чисельність населення – 40 млн чол. У 2007 р. величина ВВП становила 210 млрд гр. од. при збільшенні населення на 2 %. Визначте темпи зростання і приросту ВВП, а також ВВП на душу населення.

Розв'язання

Темп зростання ВВП ($T_{зр}^{ВВП}$):

$$T_{зр}^{ВВП} = \frac{ВВП_{2007}}{ВВП_{2006}} \cdot 100 = \frac{210}{200} \cdot 100 = 105\%.$$

Темп приросту ВВП ($T_{пр}^{ВВП}$):

$$T_{пр}^{ВВП} = T_{зр} - 100 = 105 - 100 = 5\%,$$

$$\text{або } T_{пр}^{ВВП} = \frac{ВВП_{2007} - ВВП_{2006}}{ВВП_{2006}} \cdot 100 = \frac{210 - 200}{200} \cdot 100 = 5\%.$$

Темп зростання ВВП на душу населення ($T_{зр}^{ВВП/нас}$):

$$T_{зр}^{ВВП/нас} = \frac{ВВП_{2007} / Нас_{2007}}{ВВП_{2006} / Нас_{2006}} \cdot 100 = \frac{\frac{210000}{40 \cdot 1,02}}{\frac{200000}{40}} \cdot 100 \approx 102,9\%,$$

$$\text{або } T_{зр}^{ВВП/нас} = \frac{T_{зр}^{ВВП}}{T_{зр}^{нас}} \cdot 100 = \frac{105}{102} \cdot 100 \approx 102,9\%.$$

Темп приросту ВВП на душу населення ($T_{пр}^{ВВП/нас}$):

$$T_{пр}^{ВВП} = T_{зр}^{ВВП/нас} - 100 = 102,9 - 100 = 2,9\%.$$

Задача 21. Темпи приросту ВВП, капіталу і праці склали відповідно 7 %, 12 % і 3 %, а частка капіталу в сумі витрат становить 40 %. Обчислити залишок Солоу.

Розв'язання

$$\text{Оскільки } \frac{\Delta Y}{Y} = \frac{\Delta A}{A} + a \frac{\Delta K}{K} + (1-a) \frac{\Delta L}{L},$$

$$\text{то } \frac{\Delta A}{A} = \frac{\Delta Y}{Y} - a \frac{\Delta K}{K} - (1-a) \frac{\Delta L}{L} = 7 - 0,4 \cdot 12 - (1-0,4) \cdot 2 = 7 - 4,8 - 1,2 = 1,0\%.$$

Задача 22. Величина ВВП країни складає 10 млрд. гр. од., кількість зайнятих – 2 млн осіб, норма амортизації – 6 %, вартість капіталу – 25 млрд гр. од. Обчислити норму заощаджень s' , за якою забезпечується стійкий рівень капіталоозброєності.

Розв'язання

За моделлю Солоу, при стійкому рівні капіталоозброєності $\Delta k = 0$, тобто

$$\Delta k = s' \cdot y - d \cdot k = 0,$$

$$s' \cdot y = d \cdot k,$$

$$s' = \frac{d \cdot k}{y} = \frac{d \cdot \frac{K}{L}}{\frac{Y}{L}} = \frac{0,06 \cdot \frac{25000}{2}}{\frac{10000}{2}} = 0,15, \text{ тобто } 15 \, \%.$$

Задача 23. При величині ВВП 100 млрд гр. од. кількість зайнятих складає 10 млн осіб, норма амортизації – 13 %, норма заощаджень – 15 %, приріст населення – 2 %. Обчислити капіталоозброєність k , за якою забезпечується критична величина інвестицій.

Розв'язання

При критичній величині інвестицій $\Delta k = 0$, тобто

$$\Delta k = s' \cdot y - (d + n) \cdot k = 0,$$

$$s' \cdot y = (d + n) \cdot k,$$

$$k = \frac{s' \cdot y}{d + n} = \frac{s' \cdot \frac{Y}{L}}{d + n} = \frac{0,15 \cdot \frac{100000}{10}}{0,13 + 0,02} = 10000 \text{ гр. од. на одну особу.}$$

Задача 24. Використовуючи модель Домара – Харрода, визначте темп приросту ВВП, якщо норма заощаджень складає 20 %, а капіталомісткість продукту (відношення приросту капіталу до приросту продукту) дорівнює 2,5.

Розв'язання

$$\text{Оскільки } \frac{\Delta Y}{Y} = \frac{s'}{K_y},$$

$$\text{то } \frac{\Delta Y}{Y} = \frac{0,2}{2,5} = 0,08, \text{ тобто приріст ВВП склав } 8 \, \%.$$

Задача 25. В умовах економічної рівноваги та повної зайнятості державні закупівлі збільшилися на 20 млн гр. од., а непрямі податки на бізнес — на 10 млн гр. од. Розрахуйте інфляційний розрив за умови, що гранична схильність до споживання дорівнює 0,8.

Розв'язання

Мультиплікатор державних витрат $m_g = \Delta Y / \Delta G = 1 / (1 - MPC)$, тобто дорівнює 5.

Мультиплікатор податків $m_t = - \Delta Y / \Delta T = - MPC / (1 - MPC)$, тобто дорівнює (– 4).

Із урахуванням мультиплікаторів отримуємо: $\Delta G \cdot m_g = 20 \cdot 5 = 100$ млн гр. од.,

$\Delta T \cdot m_t = 10 \cdot (-4) = -40$ млн гр. од. Отже, інфляційний розрив буде дорівнювати $100 - 40 = 60$ млн. гр. од.

Задача 26. За наведеними даними скласти платіжний баланс умовної країни У, класифікуючи кожну з операцій як кредит або дебет.

Операція	Обсяг (млн. гр. од.)
Експорт нафти	6
Імпорт зерна	5
Експорт зброї	2
Доходи від туризму іноземців в країну У	6
Грошові перекази іноземцям із країни У	2
Придбання акцій приватних корпорацій Франції	6
Придбання золота у іноземних громадян	1

Розв'язання

Кредит		Дебет	
Експорт нафти	6	Імпорт зерна	5
Експорт зброї	2	Грошові перекази іноземцям	2
Доходи від туризму іноземців у країну У	6	Придбання акцій	6
		Придбання золота	1

Задача 27. У країні позитивне сальдо торговельного балансу за рік складає 25 тис. грошових одиниць. Відомо, що вартість імпорту на 20 % менша від вартості експорту. Визначити величини експорту та імпорту.

Розв'язання

Експорт – імпорт = сальдо.

Припустимо, що X – сума експорту, тоді

$$X - 0,8X = 25; \quad X = 125 \text{ тис. гр. од.}$$

Таким чином, експорт країни дорівнює 125 тис. гр. од., а імпорт $0,8 \cdot 125 = 100$ тис. гр. од.

Задача 28. Розрахуйте і прокоментуйте величину реального валютного курсу гривні та євро (пряме котирування), якщо номінальний курс $e_n = 1 : 10$; зростання цін в Україні склало 22 %, а у країнах ЄС – 5 %.

Розв'язання

$$e_r = e_n \cdot \frac{I_p^1}{I_p^0}, \text{ де } e_n - \text{номінальний курс, } I_p^1 - \text{індекс цін в ЄС, а } I_p^0 - \text{в Україні.}$$

$$e_r = e_n \cdot \frac{I_p^1}{I_p^0} = \frac{1}{10} \cdot \frac{1,05}{1,22} \approx 1 : 11,62, \text{ тобто реальний курс гривні нижче номінального за рахунок більш високої інфляції.}$$

Задача 29. Визначте і прокоментуйте величину граничної схильності до імпорту (MPI), якщо при середній податковій ставці 30 % маємо наступні дані за 2010 і 2011рр. (млрд гр. од.)

	2010	2011
ВВП (У)	150	200
Імпорт (Im)	10	12

Розв'язання

$$MPI = \frac{\Delta Im}{\Delta Y \cdot (1-t)} = \frac{12-10}{(200-150) \cdot (1-0,3)} \approx 0,006.$$

Одиниця приросту ВВП з урахуванням оподаткування забезпечує приріст імпортованих закупівель на 0,006.

Задача 30. Розрахуйте і прокоментуйте величину мультиплікатора витрат у відкритій економіці, якщо гранична схильність до заощадження (MPS) – 0,4, ставка оподаткування – 20 %, приріст імпорту – 10 млрд грн. од, приріст ВВП – 80 млрд грн. од.

Розв'язання

$$m_e = \frac{1}{1 - (MPC - MPI) \cdot (1-t)};$$

$$MPC = 1 - MPS = 1 - 0,4 = 0,6;$$

$$MPI = \frac{\Delta Im}{\Delta Y \cdot (1-t)} = \frac{10}{80 \cdot (1-0,2)} \approx 0,16$$

$$m_e = \frac{1}{1 - (MPC - MPI) \cdot (1-t)} = \frac{1}{1 - (0,6 - 0,16) \cdot (1-0,2)} \approx 1,54$$

Зростання автономних витрат у відкритій економіці на 1 забезпечує приріст ВВП на 1,54.

2. 2 Тестові завдання. Порядок і критерії оцінювання тестового контролю

ЗМ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

I. Чи правильні наступні твердження ?

1. Стрижнем кейнсіанської філософії макроекономіки є те, що ринкова система не має автоматичного механізму, який забезпечує повну зайнятість ресурсів.

А. Так

Б. Ні.

2. Якщо фактичний ВВП дорівнює природному, то в економіці відсутнє безробіття.

А. Так

Б. Ні.

3. Обсяги й номінального, і реального ВВП можливо виміряти тільки в грошовому визначенні.

А. Так

Б. Ні.

4. При розрахунку ЧВП враховуються чисті інвестиції

А. Так

Б. Ні.

5. Обсяг ВВП точно відображує чистий економічний добробут суспільства.

А. Так

Б. Ні.

II. Виберіть правильну відповідь.

1. Що вивчає макроекономіка?

А. Закономірності розвитку промислового виробництва.

- Б. Умови економічного зростання країни.
- В. Закономірності функціонування національної економіки.
- Г. Економічну політику держави

2. Об'єктом макроекономіки є:

- А. Економічні ресурси країни.
- Б. Основний капітал.
- В. Економічна система.
- Г. Приватна економіка.

3. Об'єкти макроекономічного аналізу характеризують:

- А. Агреговані величини.
- Б. Імовірні величини.
- В. Порівняльні величини.
- Г. Відносні величини.

4. Нормативна функція макроекономіки спрямована на обґрунтування:

- А. Рекомендацій щодо подальшого економічного розвитку.
- Б. Економічної політики держави.
- В. Наслідків економічної кризи.
- Г. Шляхів забезпечення економічного зростання.

5. Позитивна функція макроекономіки спрямована на вивчення:

- А. Фактичного стану виробництва.
- Б. Шляхів подолання спаду виробництва.
- В. Факторів економічного зростання.
- Г. Методів державного регулювання економіки.

6. Макроекономічні моделі показують:

- А. Об'єктивне зростання показників.
- Б. Взаємозв'язок між макроекономічними показниками.
- В. Зв'язок між державними суб'єктами.
- Г. Зв'язок між екзогенними величинами.

7. Під час обчислень ВВП подвійний рахунок виникає тоді, коли підсумовують:

- А. Додану вартість, створену на всіх стадіях виробництва товарів і послуг.
- Б. Вартість кінцевих і проміжних товарів і послуг.
- В. Вартість лише кінцевих товарів і послуг.
- Г. Вартість приросту запасів у цьому році.
- Д. Державні закупівлі товарів і послуг.

8. Якщо ВНП України перевищує ВВП, то:

- А. Реальний ВВП перевищує номінальний ВВП.
- Б. Фактичний ВВП перевищує природний ВВП.
- В. Виробництво проміжних товарів і послуг перевищує виробництво кінцевих товарів і послуг.
- Г. Українські фактори виробництва створюють за кордоном більше доходу, ніж іноземні фактори виробництва в Україні.
- Д. Іноземні фактори виробництва створюють в Україні більше доходу, ніж українські фактори виробництва за кордоном.

9. Номінальний ВВП вимірюється:

- А. В експортних цінах.
- Б. В ринкових поточних цінах.
- В. В базових (незмінних) цінах.
- Г. В цінах попереднього періоду.

10. Чистий валовий продукт дорівнює валовому внутрішньому продукту, з якого відраховано:

- А. Амортизацію.
- Б. Заробітну плату й амортизацію.
- В. Податки.
- Г. Заробітну плату, амортизацію та податки.

11. Заробітна плата враховується при розрахунку:

- А. ВВП методом доходів.
- Б. ВВП методом витрат.
- В. Чистого експорту.
- Г. Чистих субсидій державним підприємствам.

12. Щоб визначити величину національного доходу, потрібно:

- А. Відняти від величини ВВП суму зносу основних фондів.
- Б. Відняти від величини ВВП суму амортизаційних відрахувань за рік, суму чистих непрямих податків.
- В. Додати до ВВП суму прибутків, отриманих громадянами цієї країни за кордоном.
- Г. Додати до ВВП непрямі податки.

13. Дж. М. Кейнс вважав, що:

- А. Уряд має використовувати державні закупівлі і податки, щоб сприяти зниженню безробіття.
- Б. У ринковій системі є механізми, здатні самотійно в короткий термін забезпечити високий рівень зайнятості.
- В. Економіка має розвиватися на основі централізованого планування.
- Г. Необхідно знищити приватну власність.
- Д. Усі попередні відповіді неправильні.

III. Виберіть літеру, яка відповідає правильному варіанту відповіді.

1.

А	Б	В	Г
якщо правильне тільки 1	якщо правильні тільки 2 і 3	якщо правильні тільки 3 і 4	якщо правильні усі варіанти

Макроекономічні моделі будуються для:

- 1. Точного відображення процесів, що відбуваються в національній економіці.
- 2. Виявлення принципових економічних зв'язків.
- 3. Економічного прогнозування.
- 4. Аналізу діяльності окремих економічних суб'єктів.

2.

А	Б	В	Г
якщо правильне тільки 1	якщо правильні тільки 2 і 4	якщо правильні тільки 3	якщо правильні усі варіанти

Державні трансфертні платежі – це :

1. Частина національного доходу.
2. Видатки уряду на наймання працівників у державний сектор.
3. Виплати уряду домогосподарствам, не зумовлені їхньою участю у процесі виробництва.
4. Виплата пенсій.

3.

А	Б	В	Г
якщо правильні тільки 1 і 2	якщо правильні тільки 2 і 3	якщо правильне тільки 3	якщо правильні усі, крім 4

До прихованого безробіття у вітчизняній економіці можна віднести :

1. Надлишкову зайнятість, яка склалася ще в умовах адміністративно-командної системи.
2. Зайнятих, що вимушено працювали неповний робочий час.
3. Працівників, що перебували у примусових відпустках без збереження або в умовах часткового збереження заробітної плати.
4. Незадоволених умовами праці, що шукають кращої роботи.

IV. Установіть правильну послідовність, подавши нумерацію цифрами.

1. Валовий випуск – це
 - ...послуг, вироблених за рік...
 - ...сукупна ринкова...
 - ...резидентами країни...
 - ...в базових цінах...
 - ...вартість усіх товарів і ...

V. Тест - задачі.

1. Якщо ВВП країни у 2010 році становив 15000. гр. од., а у 2011 році – 15450 гр. од., то темп його приросту за цей період дорівнюватиме (у %):

- А. 3,0.
- Б. 103.
- В. 2,91.
- Г. 1,45.
- Г. 145.

2. Якщо номінальний ВВП становить 4,5 млн грошових одиниць, а ціни зросли на 11 %, то реальний ВВП становить:

- А. 4,4 млн гр. од.
- Б. 49,5 млн гр. од.

- В. 4,05 млн гр. од.
- Г. 4,09 млн гр. од.
- Г. 4,5 млн гр. од.

VI. Графічні завдання.

1. Побудуйте криву виробничих можливостей і поясніть її економічну природу.

VIII. Заповніть пропуски у визначеннях необхідними словами та формулами.

- 1. ВВП за видатками визначається за формулою:_____.
- 2. ВВП виробничий:_____.
- 3. ВВП за доходами:_____.
- 4. Національний дохід:_____.
- 5. Запишіть формулу індексу Фішера:_____.

ЗМ 2. МАКРОЕКОНОМІЧНА РІВНОВАГА

I. Чи правильні наступні твердження ?

1. Зі зростанням реальної процентної ставки стимули фірм до інвестування збільшуються.

А. Так.

В. Ні.

2. Крива сукупного попиту має додатний нахил.

А. Так.

В. Ні.

3. Збільшення державних видатків прямо розширює сукупний попит.

А. Так.

В. Ні.

4. Криві сукупного попиту та сукупної пропозиції зсуваються під впливом цінових факторів.

А. Так.

В. Ні.

5. У рівноважній економіці завжди існує повна зайнятість.

А. Так.

В. Ні.

II. Виберіть правильну відповідь.

1. Недостатній сукупний попит призводить:

- А. до зростання фрикційного безробіття.
- Б. до зростання структурного безробіття.
- В. до зростання циклічного безробіття.
- Г. до зростання прихованого безробіття.
- Г. усі попередні відповіді невірні.

2. На сукупний попит динаміка рівня цін впливає:

- А. Прямо.
- Б. Обернено.

- В. Незначно.
- Г. Опосередковано.
- Д. Усі відповіді неправильні.

3. Сукупна пропозиція – це...

- А. Обсяг реального ВВП, який виробники пропонують для продажу з метою отримання прибутку.
- Б. Обсяг потенційного ВВП, який може бути вироблений економікою.
- В. Обсяг реального ВВП, який може бути вироблений економікою за певного рівня цін.
- Г. Обсяг номінального ВВП, який вироблений економікою в поточному році.

4. До нецінових факторів сукупного попиту належать:

- А. Відсоткова ставка банків за кредитами.
- Б. Ціни на ресурси.
- В. Ціни на споживчі товари та послуги.
- Г. Ціни на світових ринках.

5. В умовах повної зайнятості зростання сукупного попиту супроводжується:

- А. Збільшенням номінального ВВП.
- Б. Збільшенням реального ВВП.
- В. Збільшенням рівня цін.
- Г. Збільшенням безробіття.

6. До нецінових факторів сукупної пропозиції належать:

- А. Збільшення рівня доходів споживачів.
- Б. Збільшення рівня процентних ставок.
- В. Збільшення цін на ресурси.
- Г. Збільшення величини чистого експорту.

7. Згідно з кейнсіанською моделлю економіка країни перебуває у стані рівноваги, якщо:

- А. Доходи населення повністю спрямовані на споживання.
- Б. Державний бюджет країни збалансований.
- В. Сукупний попит дорівнює сукупній пропозиції.
- Г. Величина грошової пропозиції не змінюється.

8. У моделі «сукупний попит – сукупна пропозиція» зростання сукупного попиту призведе:

- А. До збільшення сукупної пропозиції.
- Б. До зменшення сукупної пропозиції.
- В. До збільшення рівноважного обсягу реального ВВП.
- Г. До зменшення рівноважного обсягу реального ВВП.

9. Національна економіка перебуває в рівновазі тоді, коли:

- А. Споживчі видатки мінус заощадження дорівнюють інвестиціям.
- Б. Заплановані споживчі видатки плюс інвестиції дорівнюють усім витіканням.
- В. Державний бюджет збалансований.
- Г. Сума інвестиційних видатків, державних закупівель товарів і послуг та чистого експорту дорівнює сумі заощаджень, чистих податків та імпорту.

10. Які дві функції виконує розподіл доходів?

- А. Організаційну.
- Б. Економічну.
- В. Патерналістську.
- Г. Соціальну.

11. Згідно з парадоксом заощадження спроба заощаджувати якомога більше може:

- А. Перемістити функцію споживання вгору.
- Б. Перемістити функцію заощадження вниз.
- В. Спричинити зменшення сукупних видатків і реального ВВП.
- Г. Збільшити фактичні заощадження та інвестиційні видатки.

12. Крива сукупного попиту відбиває відношення між:

- А. Рівнем цін і виробленим ВВП у реальному вираженні.
- Б. Рівнем цін і сукупними видатками на купівлю товарів і послуг.
- В. Рівнем цін, який визначають покупці, і рівнем цін, що задовольняє продавців.
- Г. Обсягами виробленого і спожитого ВВП.
- Ґ. Усі відповіді неправильні.

13. Доход як економічна категорія – це:

- А. Заробітна плата, яку отримав робітник за певний період.
- Б. Гроші як засіб нагромадження.
- В. Обсяг грошових надходжень за певний період.
- Г. Вироблені товари за певний період.

14. Залежно від суб'єктів економічних відносин доходи поділяються на доходи:

- А. Населення.
- Б. Підприємства (фірми).
- В. Держави.
- Г. Суспільства (національний дохід).

15. Що не належить до факторних доходів:

- А. Заробітна плата.
- Б. Пенсія.
- В. Прибуток.
- Г. Рента.

16. Основними показниками доходів населення є:

- А. Номінальний (нарахований) дохід.
- Б. Валовий дохід.
- В. Дохід, що залишається в розпорядженні (чистий дохід).
- Г. Реальний дохід.

17. Як називається сумарний дохід, що отримують власники факторів виробництва за рік:

- А. Валовий національний дохід.
- Б. Валовий внутрішній дохід.
- В. Дохід, що залишається в розпорядженні.

Г. Особисті доходи громадян.

18. Співвідношення між заощадженнями і споживанням наявного доходу визначається:

А. Рішенням голови сім'ї.

Б. Розмірами доходів.

В. Планами на майбутнє.

Г. Розмірами доходів і рівнем банківського проценту.

19. Відповідно до «основного психологічного закону» Дж. М. Кейнса зі зростанням доходів темпи приросту споживання:

А. Випереджають темпи приросту прибутків.

Б. Збільшуються, але не настільки, наскільки прибутки.

В. Залишаються на старому рівні.

Г. Зменшуються відносно приросту прибутків.

Г. Правильні відповіді – Б і Г.

20. Якщо за кейнсіанською теорією споживання дохід зростає, то

А. Гранична схильність до споживання падає.

Б. Гранична схильність до споживання зростає.

В. Середня схильність до заощадження падає.

Г. Середня схильність до заощадження зростає.

Г. Усі відповіді правильні.

21. На обсяг інвестиційного попиту впливає:

А. Рівень відсоткової ставки.

Б. Оптимістичні або песимістичні очікування підприємств.

В. Рівень технологічних змін у виробництві.

Г. Рівень завантаження виробничого обладнання.

22. На інвестиційний попит не впливає:

А. Багатство.

Б. ВВП.

В. Очікування підприємств.

Г. Податок на прибуток, одержаний від реалізації інвестиційного проекту.

23. Якщо номінальна відсоткова ставка стабільна, а ціни зростають, то: сукупний попит та інвестиції:

А. Зменшаться.

Б. Не зміняться.

В. Збільшаться.

Г. Усі відповіді неправильні.

24. Якщо реальна відсоткова ставка збільшиться, то:

А. Крива інвестиційного попиту зміститься вправо.

Б. Крива інвестиційного попиту зміститься вліво.

В. Інвестиційні витрати зменшаться.

Г. Інвестиційні витрати збільшаться.

25. Крива сукупного попиту на інвестиції зміщується вправо внаслідок:

А. Зниження відсоткової ставки комерційних банків.

Б. Зростання відсоткової ставки комерційних банків.

- В. Зростання податку на прибуток від реалізації інвестиційного проекту.
Г. Зниження податку на прибуток від реалізації інвестиційного проекту.

26. Чистий прибуток, отриманий від інвестування, визначається як:

- А. Валовий прибуток мінус податок на прибуток.
Б. Валовий прибуток мінус відсотки за кредит.
В. Валовий прибуток мінус податок на прибуток мінус відсотки за кредит.
Г. Усі відповіді неправильні.

27. Який захід не можна використовувати для подолання рецесійного розриву:

- А. Зниження рівня оподаткування.
Б. Збільшення державних закупівель товарів і послуг.
В. Підвищення обмінного курсу національної валюти.
Г. Зниження процентної ставки.
Г. Підвищення заробітної плати державних працівників.

28. «Кейнсіанський хрест» – це перетин:

- А. Лінії запланованих видатків і бісектриси.
Б. Функції заощаджень і кривої інвестицій.
В. Лінії запланованих і видатків і кривої інвестицій.
Г. Кривої інвестицій і бісектриси.
Г. Усі твердження неправильні.

29. Мультиплікатор видатків не спрацьовує, якщо:

- А. Національна економіка переживає спад.
Б. Економічна політика уряду помилкова.
В. Національна економіка досягла повної зайнятості.
Г. Знижується ефективність використання ресурсів у національній економіці.
Г. Чистий експорт є від'ємною величиною.

III. Виберіть літеру, яка відповідає правильному варіанту відповіді.

1.

А	Б	В	Г
якщо правильні тільки 1 і 2	якщо правильні тільки 1 і 5	якщо правильне тільки 3	якщо правильні усе, крім 4

Якщо заощадження більші, ніж заплановані інвестиції, то :

- Фактичні заощадження зростають.
- Обсяг національного виробництва збільшується.
- Фактичні заощадження зрівнюються зі змінами інвестицій у запаси.
- Інвестиції в запаси зростають.
- Інвестиції в запаси зменшуються.

IV. Установіть відповідність між термінами та наведеними нижче визначеннями:

1. Терміни:

- А. Мультиплікатор видатків.

- Б. Повний мультиплікатор.
- В. Ефект мультиплікатора.
- Г. Простий мультиплікатор.
- Г. Мультиплікатор.

Визначення:

1. Коефіцієнт, на який треба помножити зміну в сукупних видатках, щоб визначити підсумкову зміну рівноважного ВВП.
2. Відношення зміни рівноважного ВВП до зміни будь-якого компонента сукупних видатків.
3. Мультиплікатор, який ураховує всі видатки з потоку «видатки – доходи».
4. Багаторазовий вплив, який зміна сукупних видатків чинить на рівноважний ВВП.
5. Мультиплікатор, що ураховує лише один канал витікань – заощадження.
6. Величина зміни податкових вилучень зі зміною ВВП на одну грошову одиницю.

2. Терміни:

- А. Середня схильність до заощадження.
- Б. Гранична схильність до заощадження.
- В. Висхідний відрізок кривої сукупної пропозиції.
- Г. Класичний відрізок кривої сукупної пропозиції.

Визначення:

1. Частка заощаджень у будь-якій зміні використовуваного доходу домогосподарства.
2. Відрізок кривої сукупної пропозиції, який характеризується тим, що збільшення обсягу національного виробництва супроводжується зростанням цін.
3. Частка заощадження у використовуваному доході.
4. Дуже крутий або вертикальний відрізок кривої сукупної пропозиції, на якому зростає рівень цін, а реальний обсяг виробництва майже не змінюється.
5. Екзогенні події, що спричиняють раптові зміни у витратах виробництва.

V. Тест - задачі.

1. Якщо гранична схильність до споживання становить 0,75, то гранична схильність до заощадження становить:

- А. 1,25.
- Б. 1.
- В. 0,25.
- Г. 0,3.

2. Якщо гранична схильність до заощадження становить 0,4, то гранична схильність до заощадження становить:

- А. 1,6.
- Б. 1.
- В. 0,6.
- Г. 0,8.

VII. Графічні тестові завдання.

1. Намалуйте кейнсіанський хрест.
2. Зробіть графічний аналіз функції споживання
3. Проведіть графічний аналіз функції заощадження.

VIII. Заповніть пропуски в наведених нижче визначеннях необхідними словами та формулами:

1. Вилучення – це частина _____ доходу, яка _____ на сукупні витрати.

2. Автономні заощадження – це заощадження, які не залежить від _____

3. Запишіть формулу мультиплікатора видатків.

ЗМ 3. ДЕРЖАВА В СИСТЕМІ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РУГУЛЮВАННЯ

I. Чи правильні наступні твердження ?

1. На величину грошового мультиплікатора не впливає величина надмірних резервів:

А. Так.

В. Ні.

2. Що вища процентна ставка, то більша величина попиту на гроші для операцій.

А. Так.

В. Ні.

3. Дефіцит державного бюджету не пов'язаний із розміром чистого експорту.

А. Так.

В. Ні.

4. Основною функцією норми обов'язкових резервів є підтримання банківської ліквідності.

А. Так.

В. Ні.

5. Кейнсіанці вважають, що падіння відсоткової ставки призводить до зниження швидкості грошового обігу.

А. Так.

В. Ні.

6. Імпорт належить до економічних вилучень :

А. Так.

В. Ні.

7. Цільовою функцією моделі Р. Солоу є зростання загального обсягу ВВП:

А. Так.

В. Ні.

8. За моделлю Харрода – Домара, економічне зростання перебуває в прямій залежності від норми заощаджень:

А. Так.

В. Ні.

9. Підсумок платіжного балансу, строго кажучи, завжди складає нуль.

А. Так.

В. Ні.

10. Метою введення імпортного мита є скорочення імпорту, за для захисту національного виробника.

А. Так.

В. Ні.

II. Оберіть правильну відповідь.

1. Нерівність у доходах населення країни зумовлюється:

- А. Економічною нестабільністю.
- Б. Високим рівнем інфляції.
- В. Здібностями до праці.
- Г. Низьким рівнем соціального захисту.

2. Крива Філіпса в довгостроковому періоді відображає:

- А. Пряму залежність між безробіттям та інфляцією.
- Б. Обернену залежність між безробіттям та інфляцією.
- В. Незалежність безробіття від інфляції.
- Г. Пряму залежність між безробіттям і заробітною платою.

3. Автоматична фіскальна політика забезпечує:

- А. Зміну обсягів державних закупівель.
- Б. Зміну податкових ставок.
- В. Часткову економічну стабільність.
- Г. Повну економічну стабільність.

4. Яка ознака не характеризує сучасні грошові системи країн:

- А. Хронічне знецінення грошей.
- Б. Офіційне визначення золотого вмісту грошової одиниці.
- В. Широкий розвиток безготівкового обігу і скорочення обігу готівки.
- Г. Зростання ролі держави у стабілізації грошового обігу.
- Г. Перебування в обігу лише паперових грошей із монет з неблагородних металів.

5. Яке твердження правильне:

- А. Із підвищенням процентної ставки попит на гроші для операцій збільшується.
- Б. Зі зниженням процентної ставки попит на гроші для операцій зменшується.
- В. Зі зменшенням номінального ВВП попит на гроші для операцій зменшується.
- Г. Зі збільшенням номінального ВВП попит на гроші для операцій зменшується.
- Г. Усі відповіді неправильні.

6. Зі зниженням реальної процентної ставки:

- А. Попит на гроші для операцій збільшиться, а сукупний попит на гроші не зміниться.
- Б. Попит на гроші для операцій зменшиться, а сукупний попит на гроші збільшиться.
- В. Попит на гроші для операцій не зміниться, а сукупний попит на гроші збільшиться.
- Г. Попит на гроші як активи збільшиться, а сукупний попит на гроші не зміниться.
- Г. Попит на гроші як активи не зміниться, а сукупний попит на гроші збільшиться.

7. Кількісне рівняння обігу не містить:

- А. Кількості грошей в обігу.
- Б. Швидкості обігу грошей.
- В. Рівня цін.
- Г. Номінальної процентної ставки.
- Ґ. Обсягу національного продукту в реальному вираженні.

8. Яке твердження неправильне?

- А. Операційний попит на гроші не залежить від процентної ставки.
- Б. Попит на гроші як активи обернено пропорційний до процентної ставки.
- В. Зі зниженням реальної процентної ставки попит на реальні грошові залишки зростає.
- Г. Зменшення доходу за даної пропозиції грошей підвищує рівноважну процентну ставку.
- Ґ. Підвищення облікової ставки знижує заінтересованість комерційних банків в отриманні додаткових резервів через позику в центральному банку.

9. Різницею між номінальною та реальною процентною ставкою є:

- А. Податок.
- Б. Інфляція.
- В. Сеньйораж.
- Г. Чистий експорт.
- Ґ. Усі відповіді неправильні.

10. Із рівняння Фішера випливає, що зростання рівня інфляції на один відсоток збільшує на один відсоток:

- А. Реальну процентну ставку.
- Б. Пропозицію грошей.
- В. Номінальну процентну ставку.
- Г. Номінальний обмінний курс.
- Ґ. Усі відповіді неправильні.

11. Коефіцієнт Джині характеризує:

- А. Залежність між кількістю членів сім'ї та загальним рівнем їхніх доходів.
- Б. Ступінь нерівності розподілу суспільних доходів.
- В. Ступінь диференціації доходів працівників різних галузей.
- Г. Залежність між розміром доходу та рівнем споживання.

12. Теорія державного регулювання економіки, що спирається на механізми фіскальної та грошової політики за відносно самостійного функціонування ринкової економіки, – це:

- А. Класична теорія.
- Б. Історична школа.
- В. Теорія етатизму.
- Г. Кейнсіанська теорія.

13. У ролі кого виступає держава у схемі колообороту ресурсів, доходів і продуктів?

- А. Виробника ресурсів і продуктів.
- Б. Споживача ресурсів і продуктів.

В. Отримувача податків.

Г. В всіх перелічених.

14. Концепція функційних фінансів віддає перевагу:

А. Зменшенню бюджетного дефіциту.

Б. Економічній стабілізації.

В. Збалансуванню бюджету.

Г. Усі відповіді помилкові.

15. Ефект витиснення передбачає, що:

А. Споживання зростає, а обсяг інвестицій зменшується.

Б. Імпорт витискується вітчизняними товарами.

В. Зростання державних витрат призводить до зменшення приватних інвестицій.

Г. Збільшення приватних інвестицій призводить до зменшення державних витрат.

16. Щоб збільшити грошову пропозицію, НБУ має:

А. Купити державні облігації.

Б. Продати державні облігації.

В. Підвищити резервну норму.

Г. Провести грошову реформу.

17. Політика протекціонізму впроваджується урядом з метою:

А. Захисту національних виробників від іноземної конкуренції.

Б. Скорочення споживання імпортованих товарів.

В. Запобігання демпінгу.

Г. Забезпечення економічної безпеки країни.

Г. Усі відповіді правильні.

18. Які з наступних інструментів державного регулювання зовнішньої торгівлі належать до тарифних?

А. Імпортне мито.

Б. «Добровільне» обмеження.

В. Квота.

Г. Ліцензія.

Г. Усі відповіді неправильні.

19. Активне сальдо платіжного балансу утворюється, якщо:

А. Валютні надходження від зовнішніх операцій перевищують валютні витрати.

Б. Валютні надходження дорівнюють валютним витратам.

В. Торговельний баланс є від'ємним.

Г. Валютні витрати перевищують валютні надходження.

Г. Усі відповіді неправильні.

20. Збалансованість руху капіталу та поточного рахунку означає, що:

А. При збільшенні сальдо рахунку капіталу сальдо поточного рахунку також збільшується.

Б. Рахунок капіталу й рахунок поточних операцій у сумі дорівнюють нулю.

В. Рахунок капіталу і рахунок поточних операцій у сумі дорівнюють

чистому експорту.

Г. Рахунок капіталу і рахунок поточних операцій збалансовують державний бюджет.

Г. Усі відповіді неправильні.

21. Якщо імпорт перевищує експорт, рахунок руху капіталу буде додатним, оскільки:

А. Інвестиції мають дорівнювати заощадженням, а це означає, що й рахунок руху капіталу завжди буде мати додатне сальдо.

Б. Додатне сальдо рахунку руху капіталу означає, що заощадження перевищують інвестиції.

В. Країна бере позики за кордоном, що дозволяє їй імпортувати більше, ніж експортувати, а також робити більше інвестицій ніж заощаджень.

Г. Іноземні експортери збільшують заощадження за рахунок коштів, отриманих від експорту своєї продукції в цю країну.

Г. Усі відповіді неправильні.

22. Зростання дефіциту платіжного балансу країни:

А. Збільшує валютні резерви Центрального банку.

Б. Зменшує валютні резерви Центрального банку.

В. Збільшує обсяг грошової маси в країні.

Г. Не впливає на обсяг грошової маси в країні.

Г. Усі відповіді неправильні.

23. У випадку, коли валютний курс установлюється як 1 долар США = 5,05 грн, має місце:

А. Крос-котирування.

Б. Пряме котирування.

В. Обернене котирування.

Г. Усі відповіді вірні.

Г. Усі відповіді неправильні.

24. Для валютного демпінгу характерним є:

А. Експортер, купуючи товари на внутрішньому ринку за цінами, що підвищилися під впливом інфляції, продає їх на зовнішньому ринку за більш стійку валюту за цінами нижче середньосвітових.

Б. Джерелом зниження експортних цін служить курсова різниця, що виникає при обміні вирученої більш стійкої іноземної валюти на знецінену національну.

В. Вивіз товарів у масовому масштабі забезпечує надприбуток експортерів.

Г. Усі відповіді правильні.

Г. Усі відповіді неправильні.

25. Рахунок поточних операцій платіжного балансу включає:

А. Чистий дохід від інвестицій.

Б. Чисті капітальні трансферти.

В. Чистий імпорт капіталу.

Г. Чисті поточні трансферти

26. У моделі відкритої економіки взаємодіють:

- А. Домогосподарства й держава.
- Б. Іноземні суб'єкти та держава.
- В. Держава, іноземні суб'єкти, національні домогосподарства та підприємства.
- Г. Підприємства, держава й домогосподарства.

27. Якщо ВВП держави зростає, то за системи плаваючих валютних курсів:

- А. Імпорт буде зменшуватися, а курс національної валюти зростати.
- Б. Імпорт буде збільшуватися, а курс національної валюти зменшуватися.
- В. Імпорт і курс національної валюти зростатимуть.
- Г. Імпорт і курс національної валюти знижуватимуться.

28. Ключова відмінність між моделлю «IS – LM» та моделлю Манделла – Флемінга полягає в тому, що:

- А. У моделі Манделла – Флемінга рівень цін є змінним.
- Б. У моделі Манделла – Флемінга економіка країни є малою відкритою економікою.
- В. Модель Манделла – Флемінга не використовують для оцінки впливів монетарної та фіскальної політики.
- Г. Модель Манделла – Флемінга розглядає взаємодію ринків інакше, ніж модель «IS – LM».

Г. Усі твердження неправильні.

29. Якого складника не містять золотовалютні резерви країни?

- А. Золотого запасу.
- Б. Спеціальних прав запозичення.
- В. Резервної позиції країни у МВФ.
- Г. Державних цінних паперів.
- Г. Вільно конвертованих валют.

30. Із моделі Манделла – Флемінга випливає, що в системі координат ($Y - e$) крива LM унаслідок підвищення обмінного курсу:

- А. Переміщуватиметься ліворуч.
- Б. Переміщуватиметься праворуч.
- В. Стане крутішою.
- Г. Буде стабільнішою.
- Г. Усі твердження неправильні.

31. Яке твердження з позиції теорії Гекшера – Оліна неправильне?

- А. Країни експортуватимуть ті товари, виробництво яких потребує значних витрат відносно надлишкових факторів.
- Б. Країни імпортуватимуть товари, у виробництві яких довелося б широко використовувати відносно дефіцитні фактори.
- В. Якщо відношення між кількістю цього фактора та іншими чинниками у країні вище, ніж в інших країнах, то цей фактор є відносно надлишковим для цієї країни.
- Г. Ціна надлишкового фактора у країні буде нижчою порівняно з іншими

країнами.

Г. Відносна ціна продукту, у виробництві якого у країні використовують дешевший фактор виробництва більше, ніж інші фактори, буде вищою, ніж деінде.

32. Що не є визначником «національного ромба» в концепції міжнародної спеціалізації країни Майкла Портера?

А. Кількість і якість певних факторів виробництва.

Б. Умови внутрішнього попиту, його кількісні та якісні параметри.

В. Наявність у національній економіці високо розвинених суміжних галузей, що забезпечують експортноорієнтовані виробництва сировиною, матеріалами, напівфабрикатами, інформацією тощо.

Г. Правильне співвідношення державного і приватного секторів у національній економіці.

Г. Стратегія і структура фірм, рівень і характер конкуренції на внутрішньому ринку.

33. Яке твердження неправильне?

А. Дедалі важливішу роль у міжнародній торгівлі відіграють «азійські тигри».

Б. Рівень заборгованості країни вважають дуже високим, якщо він більший за її річний ВВП.

В. Рівновага у світовій торгівлі, згідно з моделлю двох країн, досягається в точці, у якій крива торговельних можливостей однієї країни перетинається з кривою торговельних можливостей іншої.

Г. Теорему Рибчинського підтверджує так звана «голандська хвороба».

34. Фіскальна політика буде рестрикційною в разі:

А. Зменшення видатків на утримання державного апарату.

Б. Збільшення обсягу державних закупівель товарів і послуг.

В. Збільшення обсягу соціальних видатків.

Г. Зменшення державних видатків.

Г. Усі твердження неправильні.

35. Стимулювальна стабілізаційна політика спрямована на:

А. Досягнення бездефіцитного державного бюджету.

Б. Стабілізацію обмінного курсу національної валюти.

В. Зниження темпів інфляції.

Г. Збільшення обсягу виробництва та рівня зайнятості.

Г. Усі твердження неправильні.

36. Первинний дефіцит державного бюджету – це різниця між:

А. Великою поточного дефіциту бюджету і сплатою процентів за державний борг.

Б. Поточними державними надходженнями та видатками.

В. Надходженнями за повної зайнятості й за наявних податкових ставок і фактичними видатками.

Г. Фактичним і структурним дефіцитом.

Г. Усі твердження неправильні..

37. Особи, які не належать до групи інституціонального населення та не працюють, не шукають роботу, не готові до неї приступити, належать

до категорії:

- А. Безробітних.
- Б. Незайнятих.
- В. Економічно неактивного населення.
- Г. Неінституційного населення.
- Ґ. Усі відповіді неправильні.

38. Відповідно до методології МОП для оцінки економічної активності, зайнятості та безробіття населення слід розглядати вікову групу:

- А. Усе населення незалежно від віку.
- Б. 15 – 70 років.
- В. 16 – 55 років для жінок і 16 – 60 років для чоловіків.
- Г. Старше 21 року.
- Ґ. Молодше 70 років.

39. Існування циклічного безробіття:

- А. Пояснюється припущенням Кейнса, що заробітна плата не зростає в умовах надлишкового попиту на ринку праці.
- Б. Пояснюється припущенням Кейнса, що заробітна плата не знижується в умовах надлишкового попиту на ринку праці.
- В. Визнається навіть економістами класичної школи.
- Г. Відіграє незначну роль у загальному рівні безробіття.
- Ґ. Усі попередні відповіді неправильні.

40. Особа, що сподівається незабаром знову одержати роботу:

- А. Належить до розряду зайнятих.
- Б. Належить до безробітного.
- В. Не враховується у складі робочої сили.
- Г. Розглядається як не повністю зайнята.
- Ґ. Розглядається, як людина яка утратила надію знайти роботу.

41. Якщо в цілому в національній економіці пропозиція робочої сили перевищує попит на неї, то має місце:

- А. Відносне безробіття.
- Б. Структурне безробіття.
- В. Абсолютне безробіття.
- Г. Відкрите безробіття.
- Ґ. Інституційне безробіття.

42. Природний рівень безробіття можна розрахувати як суму:

- А. Структурного та циклічного безробіття.
- Б. Фрикційного та структурного безробіття.
- В. Добровільного та фрикційного безробіття.
- Г. Відносного та інституційного безробіття.
- Ґ. Фрикційного та сезонного безробіття.

43. Закон Оукена виражає кількісну залежність між:

- А. Зміною обсягу національного виробництва та зміною безробіття.
- Б. Рівнем безробіття й темпами інфляції.
- В. Зміною обсягу національного виробництва та процентною ставкою.

Г. Фактичним і природним обсягами національного виробництва.

44. Уважають ринок праці є саморегульованою системою, що здатна самостійно поновлювати свій рівноважний стан за повної зайнятості:

А. Кейнсіанці.

Б. Меркантилісти.

В. Інституціоналісти.

Г. Неокласики.

Г. Усі відповіді неправильні.

45. Суб'єктами ринку праці є:

А. Наймані робітники.

Б. Роботодавці.

В. Профспілки.

Г. Держава.

Д. Усі відповіді правильні.

46. Основним чинником попиту та пропозиції на ринку праці є:

А. Заробітна плата.

Б. Технології виробництва.

В. Продуктивність праці.

Г. Чисельність населення, його статеві-вікова структура та територіальний розподіл.

Г. Традиції, культура, звички, релігія, основні мотиви до праці в суспільстві тощо.

47. Що не спричиняє інфляцію пропозицій?

А. Зростання цін на матеріальні ресурси, зокрема, на енергоносії.

Б. Надмірне зростання грошової маси.

В. Мілітаризована економіка.

Г. Зростання реальних процентних ставок.

Г. Значне зростання номінальної заробітної плати.

48. Згідно з монетаристським поглядом єдиною причиною інфляції є:

А. Структурні особливості національної економіки.

Б. Спіраль «зарплата-ціни», яка виникає за значного зростання номінальної заробітної плати.

В. Надмірний темп приросту грошової маси порівняно з темпами зростання ВВП.

Г. Підвищення процентних ставок.

Г. Інфляційні очікування виробників товарів і послуг.

49. Інфляцію пропозиції можна проілюструвати:

А. Переміщенням кривої сукупної пропозиції вліворуч.

Б. Переміщенням кривої сукупної пропозиції праворуч.

В. Переміщенням кривої сукупного попиту праворуч.

Г. Переміщенням кривої сукупного попиту вліворуч.

Г. Усі твердження неправильні.

50. Чого не передбачає антиінфляційна стратегія?

А. Ефективну монетарну політику.

- Б. Упорядкування державних фінансів.
- В. Раціоналізацію структури національної економіки.
- Г. Раціоналізацію зовнішньоекономічної діяльності.
- Г. Періодичне заморожування цін і заробітної плати.

51. Що не спричиняє інфляцію попиту?

- А. Монополізація окремих галузей національної економіки.
- Б. Надмірні державні видатки.
- В. Зростання чистого експорту.
- Г. Очікування щодо зростання цін у майбутньому.
- Г. Стимулювальна стабілізаційна політика, спрямована на зниження рівня безробіття.

52. Передбачена незбалансована інфляція супроводжується:

- А. Перерозподілом доходів між боржниками і кредиторами.
- Б. Зниженням реальної вартості заощаджень.
- В. Падінням ефективності національної економіки.
- Г. Правильні відповіді – А і Б.
- Г. Усі твердження правильні.

53. Якого заходу не можна вживати для подолання інфляційного розриву?

- А. Зниження норми резервування.
- Б. Підвищення облікової ставки.
- В. Продаж державних цінних паперів.
- Г. Підвищення рівня оподаткування.
- Г. Підвищення обмінного курсу національної валюти.

54. Економічне зростання може бути проілюстроване:

- А. Зміщенням кривої виробничих можливостей вправо.
- Б. Зміщенням кривої виробничих можливостей вліво.
- В. Рухом по кривій виробничих можливостей.
- Г. Рухом від точки всередині кривої виробничих можливостей до точки на кривій.

55. У моделі «AD-AS» економічне зростання можна уявити бути як:

- А. Зміщення вліво кривої AS.
- Б. Незмінність стану кривих.
- В. Зміщення вліво кривої AD.
- Г. Зміщення вправо кривої AS.

56. Неокейнсіанські моделі економічного зростання ґрунтуються на:

- А. Сукупній пропозиції.
- Б. Сукупному попиту.
- В. Розвиненій фіскальній системі.
- Г. Розвиненій грошово-кредитній системі.

57. Якщо результати розвитку національної економіки зростають швидше, ніж вкладені затрати, то це зростання:

- А. Інтенсивне.
- Б. Екстенсивне.

В. Інноваційне.

Г. Прогресивне.

58. Економічне зростання вимірюється:

А. Приростом грошової маси.

Б. Приростом реального ВВП.

В. Зниженням рівня цін.

Г. Зниженням рівня безробіття.

59. Визначальними факторами економічного зростання в моделі Солоу є:

А. Технічний прогрес.

Б. Капіталоозброєність.

В. Зростання населення країни.

Г. Покращення екологічної ситуації.

60. Що з наведеного не впливає на зростання продуктивності праці?

А. Збільшення чисельності працівників.

Б. Рівень освіти і кваліфікації працівників.

В. Рівень організації виробництва.

Г. Технологічні зміни у виробництві.

61. Цільовою функцією моделі Солоу є:

А. Зростання капіталоозброєності.

Б. Зростання обсягів виробництва.

В. Зростання продуктивності праці.

Г. Зростання заощаджень.

62. Стійкий рівень капіталоозброєності в моделі Солоу досягається, якщо:

А. Норма заощаджень дорівнює нормі споживання.

Б. Інвестиції дорівнюють заощадженням.

В. « $AD = AS$ ».

Г. Капітал, що інвестується, дорівнює капіталу, що вибуває.

III. Виберіть літеру, яка відповідає правильному варіанту відповіді.

1.

А	Б	В	Г
якщо правильне тільки 1	якщо правильні тільки 1 і 2	якщо правильне тільки 3	якщо правильні усі варіанти

Фіскальна політика буде дискреційною, якщо зміняться такі параметри:

1. Знизяться ставки оподаткування.

2. Підвищаться ставки оподаткування.

3. Збільшаться податкові надходження за незмінної прогресивної шкали оподаткування.

2.

А	Б	В	Г
якщо правильне тільки 1, 2	якщо правильне тільки 3	якщо правильні тільки 3 і 4	якщо правильні усі варіанти

Зовнішня заборгованість країни – це наслідок:

1. Прямих зовнішніх інвестицій в економіку країни.
2. Продажу матеріальних активів іноземцям.
3. Позичання країною коштів за кордоном.
4. Продажу фінансових активів за кордон.

3.

А	Б	В	Г
якщо правильне тільки 1	якщо правильні тільки 1 і 2	якщо правильне тільки 3	якщо правильні усі варіанти

Під час розрахунку складного мультиплікатора витрат у відкритій економіці необхідно знати наступні показники:

1. Граничну схильність до імпорту.
2. Граничну схильність до споживання.
3. Ставку оподаткування.

4.

А	Б	В	Г
якщо правильні тільки 1 і 2	якщо правильні тільки 2 і 3	якщо правильне тільки 4	якщо правильне тільки 5

Який із економічних параметрів не є проциклічним:

1. Завантаження виробничих потужностей.
2. Пропозиція грошей.
3. Прибуток ділових підприємств.
4. Рівень безробіття.
5. Усі параметри є проциклічними.

5.

А	Б	В	Г
якщо правильні тільки 1 і 2	якщо правильні тільки 2 і 3	якщо правильне тільки 3 і 4	якщо правильні усі варіанти

До неокласичних моделей економічного зростання належать:

1. Модель Харрода – Домара.
2. Модель Солоу.
3. Виробнича функція Кобба – Дугласа.
4. Моделі відтворення Маркса.

IV. Установіть відповідність між термінами та наведеними нижче визначеннями:

1. Терміни

А. Мультиплікатор податків.

- Б. Циклічне бюджетне сальдо.
- В. Потенційне бюджетне сальдо.
- Г. Фактичне бюджетне сальдо.
- Ґ. Автономні чисті податки.
- Д. Мультиплікатор збалансованого бюджету.

Визначення:

1. Різниця між фактичним і потенційним сальдо.
2. Коефіцієнт, який показує, на скільки одиниць обернено змінюється ВВП за дискреційної зміни чистих податків на одиницю.
3. Сальдо державного бюджету, яке визначається як різниця між фактичними чистими податками та державними витратами.
4. Коефіцієнт, який показує, на скільки одиниць змінюється ВВП за зміни державного бюджету на одиницю.
5. Чисті податки, обсяг яких не залежить від ВВП як податкової бази.
6. Сальдо державного бюджету, яке забезпечується в умовах повної зайнятості; чисті податки визначаються на базі потенційного ВВП.
7. Різниця між чистими податками та величиною державних витрат.

2. Терміни

- А. Зворотне валютне котирування.
- Б. Реальний ефективний валютний курс.
- В. Номінальний валютний курс.
- Г. Валютний курс за паритетом купівельної спроможності.
- Ґ. Реальний валютний курс.
- Д. Пряме валютне котирування.

Визначення:

1. Фактична ринкова величина курсу.
2. Визначення одиниці іноземної валюти в цифрах національної валюти.
3. Визначення одиниці національної валюти в цифрах іноземної валюти.
4. Багатосторонній середньозважений індекс національної валюти з урахуванням валютних курсів основних торговельних партнерів.
5. Фіксована величина курсу.
6. Валютний курс з урахуванням динаміки цін у різних країнах.
7. Співвідношення вартостей стандартного набору споживчого кошику в двох країнах.

3. Терміни:

- А. Сукупні видатки.
- Б. «Кейнсіанський хрест».
- В. Рівноважний ВВП.
- Г. Рецесійний розрив.
- Ґ. Інфляційний розрив.

Визначення:

1. Величина, на яку мають скоротитися сукупні видатки, щоб зменшити

рівноважний ВВП до рівня повної зайнятості.

2. Проста графічна модель, яка виявляє мультиплікативне збільшення сукупного доходу зі зміною видатків і показує рівноважний ВВП.

3. Загальна сума видатків усіх покупців на кінцеві товари та послуги, вироблені національною економікою.

4. Обсяг національного виробництва, якому відповідають сукупні видатки, достатні для закупівлі усієї продукції, виготовленої в поточному періоді.

5. Величина, на яку мають зрости сукупні видатки, аби підвищити рівень ВВП до рівноважного за повної зайнятості.

6. Рівновага на товарних ринках.

V. Тест- задачі.

1. Якщо гроші для угод роблять у середньому 5 обертів на рік, то кількість грошей, що необхідна для обслуговування обміну, на який пред'явлено попит:

- А. У 5разів більша за номінальний обсяг ВВП.
- Б. Становить 20 % від номінального ВВП.
- В. Дорівнює відношенню 5 до номінальний ВВП.
- Г. Дорівнює відношенню 20 % до номінальний ВВП.
- Ґ. Дорівнює відношенню 20 % до 5.

2. Якщо номінальний ВВП становить 4000 млрд грошових одиниць, а обсяг попиту на гроші для угод становить 800 млрд грошових одиниць, то:

- А. Попит на гроші з боку активів становить 3200 млрд. гр. од.
- Б. Загальний попит на гроші становить 4800 млрд гр. од.
- В. У середньому кожна грошова одиниця обертається 5 разів на рік.
- Г. Попит на гроші з боку активів становить 4800 млрд гр. од.

3. Номінальний курс двох валют за прямим котируванням склав 1:5. Збільшення цін у цій країні – 10 %, в іноземній – 21 %. Реальний курс валют визначається співвідношенням:

- А. 1:4.
- Б. 1:4,5.
- В. 1:2,5.
- Г. 1:2.
- Ґ. 1:6.

4. Якщо рівень інфляції становить 10 %, то скільки років знадобиться для її здвоєння?

- А. 7.
- Б. 10.
- В. 8.
- Г. 8,75.
- Ґ. 6,8.

5. Економіка країни описана виробничою функцією $Y = A \times K^{0,4} \times L^{0,6}$

Темп приросту капіталу дорівнює 4% за рік, а чисельності населення – 3 %. Загальна продуктивність факторів зростає на 2% за рік. Темп приросту обсягів виробництва складає:

- А. 9 %.
- Б. 5,4 %.
- В. 5,8 %.
- Г. 9,8 %.
- Г. 5 %.

VI. Установіть правильну послідовність, подавши нумерацію цифрами.

1. Монетарна політика – це...

- ...зменшення...
- ...пропозиції грошей...
- ...у країні...
- ...обмеження...
- ...або...
- ...заходи зі...
- ...зростання...

2. Одиниця оподаткування – це...

- ...оподаткування...
- ...вимірювання...
- ...об'єкта...
- ...оддиниця...

3. Плаваючий валютний курс – це...

- ...якого...
- ...попиту і пропозиції грошей...
- ...співвідношення...
- ...показник...
- ...на валютному ринку...
- ...залежить від ...
- ...динаміка...

4. Стагфляція – це...

- ...супроводжується...
- ...інфляція, що...
- ...безробіття ...та...
- ...падіння виробництва...
- ...високим рівнем...

5. «Золоте правило» Солоу – це...

- ...забезпечує...
- ...при максимізації...
- ...одного працівника...
- ...рівень заощаджень, що ...

- ...економіки...
- ...стійкий стан...
- ...споживання...

VII. Графічні тестові завдання.

1. Зробіть графічний аналіз рівноваги на грошовому ринку, якщо рівень процентної ставки змінюється від r_0 до r_1 , а пропозиція грошей незмінна.
2. Намалюйте криву Лаффера та поясніть її економічну сутність.
3. Схема кейнсіанського хреста з урахуванням чистого експорту.
3. Дайте графічний аналіз інфляційного розриву.
4. Наведіть графічний аналіз рецесійного розриву.
5. Зробіть графічний аналіз функції заощадження.
6. Графік залежності капіталоозброєності від усіх чинників за моделлю Солоу.
7. Виробничої функції Кобба – Дугласа.

VIII. Заповніть пропуски у визначеннях необхідними словами та формулами.

1. Крива Лоренца – це крива, яка характеризує _____ між домогосподарствами (сім'ями) певної країни.
2. Запишіть формулу депозитного мультиплікатора.
3. Запишіть формулу, за якою визначається фактичне бюджетне сальдо.
4. Запишіть формулу грошового мультиплікатора.
5. Запишіть формулу, за якою визначається потенційне бюджетне сальдо
6. Запишіть формулу, за якою визначається гранична схильність до імпорту.
7. Запишіть формулу, за якою визначається мультиплікатор витрат у відкритій економіці.
8. Запишіть формулу, за якою визначається мультиплікатор податків у відкритій економіці.
9. Запишіть формулу, за якою визначається мультиплікатор збалансованого бюджету.
10. Запишіть формулу, за якою визначається рівень фактичного безробіття.
11. Запишіть формулу, за якою визначається рівень природної зайнятості.
12. Запишіть формулу розрахунку інфляційного розриву.
13. Запишіть формулу розрахунку рецесійного розриву.
14. Запишіть формулу, за якою визначається виробничої функції Кобба – Дугласа.

Тестовий контроль знань, умінь і навичок студентів дозволяє ефективно й об'єктивно оцінювати їхню успішність. Критерії оцінювання тестових завдань залежать від їхнього типу.

Тестові завдання закритої форми

Тест – завдання закритої форми різняться за принципами побудови й, відповідно, мають різні оцінювальні бали.

Прості альтернативні тест – завдання використовують для грубої перевірки правильності вибору або прийняття рішення у згорнутій формі й передбачають наявність двох варіантів організації відповіді типу «так – ні»; «правильно – неправильно» тощо. *Оцінюються в 1 бал.*

Тест – завдання з простим множинним вибором за принципом класифікації використовують тоді, коли кількість можливих варіантів відповідей менше трьох, але відповідь більш складна, ніж відповідь типу «так – ні». Їх доцільно використовувати під час перевірки умінь вільно орієнтуватися у групі схожих понять, явищ, процесів тощо. *Оцінюються в 1 бал.*

Тестові завдання з множинним вибором за принципом кумуляції доцільно використовувати для перевірки повноти знань і умінь. Запитальна частина таких завдань переважно має порівняльний зміст: одна з декількох відповідей має бути найкращою, можливо правильною, найбільш правильною, найбільш повною, що частіше трапляється. У зв'язку з цим у запитальній частині завдань використовують вирази типу «здебільшого», «зазвичай», «переважно» «головна причина», «найбільш часто», «найчастіше». *Оцінюються у 2 бали.*

Тестові завдання з множинним вибором за принципом циклічності, використовуються для перевірки знань та умінь, якщо відповіді побудовані за принципом циклічності. *Оцінюються у 2 бали.*

Тестові завдання за принципом подвійної альтернативи передбачають, що після запитання, яке є незакінченим твердженням, фрагментом, ситуацією тощо, подається п'ять (два, три...) відповідей, і серед них необхідно обрати одну найбільш правильну (найповнішу) відповідь. *Оцінюються у 2 бали.*

Тестові завдання на відповідність(на асоціативні зв'язки) дають можливість установити знання фактів, взаємозв'язків і знання термінології, позначень, методик тощо. *Оцінюються в 1 бал за кожну правильну відповідь.*

Тестові завдання на порівняння і протиставлення (на аналіз взаємозв'язку) рекомендуються для перевірки умінь виявляти розпізнавальні ознаки різних явищ, ситуацій тощо. Виконання таких завдань передбачає аналіз запропонованого матеріалу, його синтез і вміння зробити висновки. У разі аналізу запропонований для тестування матеріал поділяється на окремі частини, і визначаються їхні взаємовідносини; у разі синтезу – окремі частини або елементи запропонованого матеріалу поєднуються в одне ціле. *Оцінюються в 5 балів.*

Тестові завдання побудовані за принципом запитань із множинними відповідями. Тестові завдання з множинними відповідями «правильно-неправильно» використовуються в ситуаціях, коли відповіді або рішення можуть бути тільки правильними або неправильними, не мають жодних відтінків і є категоричними. Крім того, доволі часто на запропоновані запитання існує декілька правильних відповідей. У такому разі вважається, що тестується глибина знань, розуміння різних аспектів явищ, процесів тощо.

Завдання цього типу містять основу, до якої здебільшого, пропонується чотири пронумеровані відповіді. Така основа може подаватися у формі твердження, фрагмента тексту, ілюстрації тощо. Відповіді мають бути тільки

правильними або тільки неправильними (на відміну від ТЗ з однією найбільш правильною відповіддю). В інструкції наведено правило вибору відповіді. *Оцінюються в 5 балів.*

Тестові завдання на визначення причинної залежності використовуються з метою перевірки розуміння певної причинної залежності між двома явищами. Запитання складається так, що кожне з двох тверджень, пов'язаних сполучником «тому, що», є повним і чітко сформульованим реченням. Під час виконання такого завдання спочатку необхідно визначити: правильне чи неправильне кожне з двох тверджень окремо, а тільки потім, якщо обидва твердження правильні, визначити, правильна чи неправильна причинова залежність між ними. *Оцінюються такі- тест завдання в 5 балів.*

Тест - задачі передбачають перевірку навичок практичного застосування теоретичних знань, уміння робити економічні висновки і прогнози щодо діяльності економічних суб'єктів у певних виробничих ситуаціях. *Оцінюються такі тест - завдання у 5 балів.*

Тестові завдання відкритого типу.

Тестові завдання відкритого типу передбачають вільні відповіді. Вони не мають запропонованих варіантів відповідей і використовуються для виявлення знань термінів, визначень, понять тощо. За змістом тестові завдання відкритого типу становлять твердження з невідомою змінною.

Оцінюються в 1 бал за одне правильно вставлене слово, позначення, показник тощо.

Розв'язання задач

Передбачає перевірку навичок практичного застосування теоретичних знань, уміння робити економічні висновки та прогнози щодо діяльності економічних суб'єктів у певних виробничих ситуаціях. *Оцінюються такі завдання від 5 до 10 балів, залежно від складності задачі.*

3. ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ І МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЇХНЬОГО ВИКОНАННЯ

Навчальним планом підготовки бакалавра галузі знань 1401 «Сфера обслуговування» за напрямом підготовки 6. 140101 «Готельно-ресторанна справа напряму підготовки 6.140101 – «Готельно-ресторанна справа» у другому семестрі передбачено курсова робота за модулем «Економічна теорія (Макроекономіка)».

Метою курсової роботи є поглиблення й закріплення теоретичних знань з макроекономічного аналізу та набуття студентами вмінь пов'язувати свої теоретичні знання з практикою. Написання курсової роботи дає змогу студенту навчитися самостійно використовувати й узагальнювати теоретичні положення

та інформаційні матеріали, формувати власні погляди стосовно невирішених проблем і обґрунтовувати висновки і пропозиції, спрямовані на їхнє вирішення.

Під час підготовки курсової роботи студентам необхідно враховувати наступні міркування :

- по-перше, курсова робота з макроекономіки має бути цілком підпорядкована з'ясуванню питань розбудови ринкової економіки, закономірностей її розвитку в Україні;
- по-друге, зміст курсової роботи має відповідати сучасним вітчизняним та світовим досягненням макроекономічної теорії та практики;
- по-третє, увесь процес підготовки письмової роботи має бути підпорядкований діяльності майбутнього фахівця в галузі міського господарства.

Основними етапами виконання курсової роботи є :

1. Вибір теми та визначення завдань дослідження.
2. Вивчення літературних джерел, збирання та обробка інформації.
3. Складання плану роботи.
4. Написання та оформлення курсової роботи.
5. Захист роботи.

Методичні рекомендації передбачають пояснення щодо послідовного виконання зазначених етапів виконання курсової роботи і включають певні поради щодо оптимальної організації підготовчої роботи, накопичення теоретичних знань і аналітичного їхнього осмислення.

Вибір теми та підготовка курсової роботи.

Робота студента з вибору теми курсової роботи має розпочинатися з ознайомлення із тематикою курсових робіт.

Тематика курсових робіт

1. Макроекономіка як економічна наука.
2. Основні макроекономічні показники в системі національних рахунків, методика їхнього обчислення.
3. Макроекономічні показники та методика їхнього обчислення.
4. Сутність і основні риси макроекономічної нестабільності.
5. Макроекономічна нестабільність : циклічність, безробіття, інфляція.
6. Безробіття та його види.
7. Інфляція та її види. Антиінфляційна політика.
8. Економічна рівновага в умовах ринку.
9. Макроекономічний аналіз : сукупний попит і сукупна пропозиція.
10. Споживання, заощадження й інвестиції.
11. Класична та кейнсіанська теорії макроекономічного регулювання.
12. Класична теорія зайнятості.
13. Кейнсіанська теорія регулювання економіки..
14. Сукупні витрати приватної економіки та рівень виробництва.
15. Концептуальні основи неоконсервативних теорій.

16. Державне регулювання економіки.
17. Фіскальна політика та державний бюджет.
18. Механізм фіскальної політики держави.
19. Механізм грошово-кредитного регулювання.
20. Ринок грошей і грошовий мультиплікатор.
21. Банківська система і грошовий мультиплікатор.
22. Бюджетний дефіцит і державний борг.
23. Макроекономічна структура і структурна політика держави.
24. Узаємозв'язок інфляції та безробіття.
25. Зайнятість і соціальний захист населення.
26. Ринок праці й механізм його функціонування. Державне регулювання зайнятості.
27. Соціальна політика держави.
28. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
29. Роль антимонопольного законодавства в регулюванні економіки.
30. Економічне зростання, його державне регулювання.

Студент може запропонувати й таку тему курсової роботи, яка відсутня в тематиці, що рекомендована кафедрою. Однак, таке рішення має бути погоджене з науковим керівником. Тема курсової роботи вважається затвердженою, якщо вона погоджена з викладачем-керівником курсової роботи.

Підготовка курсової роботи розпочинається з добору й вивчення літературних джерел і складання бібліографії. Методика опрацювання літератури залежить від характеру досліджуваної проблеми та індивідуальних особливостей студента. Спочатку доцільно ознайомитися з основною літературою (підручники, монографії, теоретичні статті), потім – з нормативними документами (указами Президента України, законами України, постановами Кабінету Міністрів України тощо). Особливу увагу слід приділити періодичним виданням, у яких публікують аналітичну інформацію та результати наукових досліджень.

Попереднє вивчення літературних джерел є підґрунтям для складання плану курсової роботи. Він має включати: вступ, декілька логічно пов'язаних між собою розділів, які дають змогу розкрити тему та зробити висновки.

Самостійно складений студентом план курсової роботи погоджується з науковим керівником, який після необхідного уточнення затверджує його. Написання тексту курсової роботи здійснюється через систематизацію й обробку зібраних матеріалів за кожним розділом плану. На цьому етапі треба узагальнити теоретичні положення, виконуючи певні розрахунки, обґрунтувати висновки та пропозиції, розробити ілюстративний матеріал. Чорновий варіант роботи бажано надати науковому керівникові з метою узгодження змісту окремих розділів. Після необхідних доповнень та уточнень студент здійснює остаточне оформлення курсової роботи.

Структура та обсяг курсової роботи.

Курсова робота мусить мати чітку логічну побудову з відповідними складниками елементами. Традиційно курсова робота складається із вступу, основної частини та висновків.

У *вступі* розкривають актуальність теми, дають оцінку сучасного стану досліджуваної проблеми з посиланням на певні літературні джерела, визначають мету та завдання, об'єкт і методи дослідження, описують структуру роботи (Додаток 3).

Основна частина роботи поділяється на декілька, як правило, три розділи. Вони мають бути логічно пов'язаними та мати відповідні висновки. Перший розділ зазвичай присвячують теоретико-методологічним питанням з досліджуваної теми; другий – питанням аналізу досліджуваної проблеми, обґрунтуванню висновків і пропозицій щодо її вирішення у світовій практиці; третій - урахування проблем і перспектив розвитку економіки України.

У *висновках* (Додаток 4) стисло підсумовують результати дослідження. Тут містять висновки і пропозиції, що показують, наскільки досягнуто мету дослідження та вирішено завдання, сформульовані у *вступі*.

Обсяг курсової роботи – 25-30 сторінок формату А4 комп'ютерного набору (або до 35 сторінок рукопису). Приблизний обсяг структурних складників тексту курсової роботи (кількість сторінок):

- вступ – 1,5–2;
- основна частина – 20 – 25;
- висновки – 1,5 – 2.

Графік виконання курсової роботи.

Відповідно до змісту модуля «Економічна теорія (Макроекономіка)» на курсову роботу припадає 30 годин самостійної роботи.

Таблиця 3.1 – Розподіл часу самостійної роботи студентів при виконанні курсової роботи

Форми самостійної роботи джерел	Години	Форма звіту
1	2	3
1. Вивчення літератури, складання плану.	5	Індивідуальна співбесіда (1 процентовка)
2. Обговорення та написання теоретичної частини курсової роботи Узгодження та аналіз статистичного матеріалу щодо характеристики економіки України	20	Індивідуальна співбесіда (2 процентовка)
3. Подання курсової роботи на рецензування. Захист курсової роботи після виправлення зауважень	5	Відповідно терміну
Разом	30	

Таблиця 3. 2 – Засоби контролю та структура залікового кредиту (для студентів денної форми навчання).

Курсова робота джерел	
ЗМ 1. Вивчення літератури, складання плану.	10 %
ЗМ 2. Обговорення та написання теоретичної частини курсової роботи Узгодження а аналіз статистичного матеріалу щодо характеристики економіки України	40 %
ЗМ 3. Подання курсової роботи на рецензування	10 %
Підсумковий контроль за Модулем (захист курсової роботи)	40 %
Усього за Модулем	100 %

Оформлення та захист курсової роботи.

Курсова робота має бути написана і правильно оформлена. Текст роботи має розміщуватися з одного боку аркуша. Шрифт – Times New Roman. Розмір шрифту – 14, береги з усіх боків – 2 см, міжрядковий інтервал – 1,5.

Роботу комплектують у такій послідовності: титульний аркуш, зміст, вступ, основна частина, висновки, список джерел, додатки (у разі потреби).

Нумерація сторінок має бути наскрізною: номер сторінки проставляють арабськими цифрами у правому верхньому кутку, проте на титульному аркуші (перша сторінка роботи) номер сторінки не ставлять.

Формули слід нумерувати арабськими цифрами. Порядковий номер вказують у круглих дужках праворуч від формули. Він має складатися з номера розділу через крапку і порядкового номера формули в цьому розділі. Наприклад, (3.1) означає: перша формула у третьому розділі.

Розрахунки, які наводять в тексті, доцільно подавати у вигляді таблиці, дані якої мають бути обов'язково проаналізовані в роботі.

Кожна таблиця мусить мати заголовок, який відображає її зміст. Нумерацію таблиць здійснюють таким чином: по центру над заголовком пишуть слово «Таблиця» та її порядковий номер. Номер таблиці складається з номера розділу та через крапку порядкового номера таблиці в цьому розділі. Наприклад: Таблиця 2.1. – перша таблиця другого розділу. Номер і назву таблиці друкують великими літерами над таблицею й розміщують симетрично тексту. Усі стовпчики нумерують. Якщо таблиця має продовження на наступній сторінці, то пишуть: Продовження таблиці 2.1., а перший її рядок відображає нумерацію стовпчиків (Додаток 5). У разі, коли показники, які містяться в таблиці, мають однакову одиницю вимірювання, то їх виносять у заголовок таблиці (наприклад: Розподіл трудових ресурсів, тис.чол.); коли ж вони різні, їх розміщують у спеціальній графі та відповідних рядках таблиці.

Ілюстративний матеріал у формі схем, діаграм, графіків тощо оформлюють таким чином: під ілюстрацією пишуть слово «Рис.» і проставляють номер, який складається з номера розділу і через крапку порядкового номера ілюстрації в цьому розділі. Наприклад: Рис.2.1 – перший

рисунок другого розділу (Додаток 6). Матеріали таблиць, графіків тощо мають обов'язково коментуватися. У тексті обов'язково мають бути зроблені посилання на джерела, із яких запозичені цифрова інформація, цитати, визначення, графіки, формули, наведені в курсовій роботі. Посилання на джерела рекомендують здійснювати у квадратних дужках із зазначенням сторінок. Наприклад: [4, с. 54].

Оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, який містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків.

Бібліографічний опис складають безпосередньо за друкованим твором або виписують з каталогів і бібліографічних покажчиків.

Джерела можна розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті, найбільш зручний для користування (Додаток 7) у алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків (Додаток 8).

У списку джерел слід указати:

- для книг – прізвище (прізвища) та ініціали автора (авторів), назву книги, місто, видавництво, рік видання, кількість сторінок (наприклад: Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластрик Л. О. Макроекономіка: Підручник. – К.: Знання, 2004. – 828 с.);

- для статей – прізвище (прізвища) та ініціали автора (авторів), назву статті, назву журналу, рік видання, його номер, номери сторінок, у межах яких надруковано статтю (наприклад: Підкова Л. До питання про якісні чинники економічного зростання в Україні. //Економіка України.-2005.-№6.-С.45-50).

- приклад оформлення посилання на сайт мережі Інтернет: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Додатки до курсової роботи оформлюють таким чином: праворуч сторінки з великої літери пишуть слово «Додаток» і вказують його порядковий номер. Послідовність розміщення додатків визначається черговістю посилань на них у тексті роботи. Нумерують додатки арабськими цифрами наскрізь від першого до останнього. Усі додатки мусять мати заголовок.

На останній сторінці курсової роботи студент має поставити свій підпис і дату подання роботи на кафедру.

Курсова робота має бути зброшурована й подана на кафедру у визначений термін. Роботу попередньо розглядає викладач – керівник, який у рецензії приймає рішення щодо допущення її до захисту. Під час підготовки до захисту курсової роботи студентові необхідно ознайомитися з рецензією наукового керівника й, відповідно, відреагувати на зауваження та рекомендації.

Захист курсової роботи здійснюють перед комісією, до якої входять два – три викладача кафедри, уключаючи керівника. Виступаючи з доповіддю про основні результати дослідження (7-10 хвилин), студент має розкрити основний зміст роботи, обґрунтувати свої висновки і пропозиції, відповісти на запитання членів комісії.

За результатами захисту курсової роботи студент отримує оцінку. Оцінка

курсової роботи враховує якість її підготовки, теоретичний рівень, ступінь самостійного висвітлення теми, оформлення виносок, посилань, списку використаних джерел. Не меншого значення для остаточної оцінки набувають мова і стиль написання курсової роботи, виступ студента на захисті, повнота і правильність відповідей на запитання при захисті курсової роботи.

Поточне та підсумкове для студентів денної форми навчання оцінювання здійснюється відповідно до даних таблиць 3.2. та 4. 1.

Поточне та підсумкове для студентів заочної форми навчання оцінювання здійснюється відповідно до наступних критеріїв:

1. «Відмінно» виставляється за умов умілої обробки багатьох теоретичних джерел, висловлювання власної позиції, залучення й аналізу конкретної статистичної інформації щодо економіки України, наявності в роботі самостійних, добре аргументованих, коментарів до таблиць, схем, діаграм і графіків.

2. «Добре» заслуговують роботи, у яких є перелік поглядів економістів різних наукових шкіл на сутність певних економічних явищ і процесів. При цьому студент намагався зробити їхню систематизацію, але не зміг здійснити певні узагальнення, сформулювати власні оцінки щодо процесів, які аналізуються.

3. «Задовільно» отримують студенти, в роботах яких зміст теми розкрито у певній послідовності та виділено основні теоретичні положення за вивченими літературними джерелами.

4. «Незадовільно» оцінюються курсові роботи, які за змістом і оформленням не відповідають вимогам.

Не виключена можливість таких ситуацій, коли робота виконана й оформлена на досить високому рівні, але виступ студента під час захисту роботи має помилки, відповіді на запитання поверхові, непередумані. Зрозуміло, що в таких випадках оцінка може бути значно знижена, навіть за умов якісної письмової роботи.

Захист і оцінка курсової роботи з макроекономіки – це певний підсумок самостійної роботи студента, свідчення його здатності до самоорганізації. За час виконання письмової роботи студент набуває навичок самостійного пошуку необхідного інформаційного матеріалу за визначеними літературними джерелами. Він має можливість оцінити свої наукові здібності, зробити висновки стосовно своїх теоретичних економічних переконань.

Одночасно підготовка курсової роботи з макроекономіки – це набуття студентом необхідних орієнтирів щодо організації самостійної роботи у вищих навчальних закладах, а також виконання у подальшому дипломної роботи за обраною спеціальністю.

4. ПОРЯДОК І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ, НАВИЧОК І ВМІНЬ СТУДЕНТІВ

Педагогічний контроль є обов'язковим елементом навчання як складника процесів освіти, пізнання. Контроль – це система перевірки й оцінювання результатів навчання, тобто контроль знань, умінь і навичок студентів як

наслідку вивчення модуля «Економічна теорія (Макроекономіка)». Практика і чисельні наукові дослідження підтверджують стимулюючу роль різноманітних видів контролю в мотиваційній поведінці студентів.

Рейтингова система спрямована на підвищення виховної ролі навчальної дисципліни, стимулює самостійну роботу студентів, спонукає їх до ініціативи. Одним із елементів рейтингової системи є тестовий контроль знань, умінь і навичок студентів, який дозволяє ефективно й об'єктивно оцінювати успішність студентів.

Для визначення рівня знань, умінь і навичок студентів під час вивчення модуля «Економічна теорія (Макроекономіка)» використовуються наступні форми та методи контролю:

- Поточний контроль за результатами вивчення кожного змістового модуля передбачає виявлення рівня засвоєння студентом лекційного матеріалу й умінь використовувати його для вирішення практичної ситуації, наводиться у вигляді письмової роботи, яка передбачає тестування та розв'язання задач;

- Оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях, передбачає оцінку систематичності й активності роботи студента під час обговорення питань тієї чи іншої теми, активність при виконанні індивідуальних завдань (курсова робота;

- Підсумковий контроль. За умовами кредитно-модульної системи організації навчального процесу до підсумкового контролю допускаються студенти, які набрали в сумі за змістовими модулями більше ніж 30% балів від загальної їхньої кількості в цілому за модулем, або більше 50% балів поточного контролю за усіма змістовими модулями. Підсумковий контроль здійснюється за екзаменаційними білетами у письмовій формі.

Отримані під час вимірювання різними методами оцінки, бали, відсотки складають врешті комплексну оцінку. Комплексна оцінка враховує також і систему заохочувальних і штрафних балів, які отримав студент протягом триместру. *Заохочувальні бали* нараховуються за участь в олімпіадах різних рівнів, конкурсах студентських робіт, за доповіді на наукових конференціях, за активність студентів на заняттях та ін. *Штрафні бали* нараховуються за несвоєчасне виконання різних типів завдань (курсові роботи тощо), за пропуски аудиторних занять та непідготовленість до них. Заохочувальні та штрафні бали, без сумніву вносять елемент «суб'єктивності» в оцінку знань, тому вони не мають перевищувати 5% від теоретично можливого рейтингу за модулем (дисципліни). У процесі визначення підсумкової оцінки недоліки одного методу вимірювання нівелюються позитивними якостями іншого, і суб'єктивна у принципі, оцінка наближається до об'єктивних критеріїв, що вичуває саме життя.

Результати тестування, виконання тематичних робіт, розв'язання задач, заохочувальні та штрафні бали перераховуються відповідно до системи оцінювання, які подані в таблиці 4. 1.

4. 1. Шкала перерахування оцінок результатів навчання у різних системах оцінювання для студентів денної форми навчання.

% набраних балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою
більше 90 -100 включно	Відмінно	A
більше 80 -90 включно	Добре	B
більше 70 -80 включно		C
більше 70 -60 включно	Задовільно	D
більше 60 -50 включно		E
більше 25 -50 включно	Незадовільно з можливістю повторного складання	FX
від 0 до 25 включно прослуховування	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	F

* *Із можливістю повторного складання*

** *Із обов'язковим повторним курсом*

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Агапова Т. А., Середина С. Ф. Макроэкономика. – М.: МГУ, 2005.
2. Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластрик Л. О. Макроекономіка: Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання, 2004. – 851 с.
3. Бункина В. Д. Макроэкономика. – М. : Дело и Сервис, 2000. – 512 с.
4. Гальперин В. М. и др. Макроэкономика.– СПб. : Экон. шк., 1994.– 398 с.
5. Дорнбуш Р., Фишер С. Макроекономіка. – К. : Основи, 1996. – 809 с.
6. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / За ред. В. М. Гей ця. – К. : Фенікс, 2003. – 960 с.
7. Ивашковский С. Н. Макроэкономика. – М. : Дело, 2000. – 472 с.
8. Кулішов В. В. Макроекономіка (основи теорії і практики). – Львів: Магнолія плюс, 2004. – 252 с.
9. Макаренко И. П. Макроэкономика. Модели и цифры (на примере Украины). – К. : Б.в., 2002. – 142 с.
- 10.Макконнелл К. Р., Брю С. Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика. М. :ИНФРА -М, 2006.
- 11.Манків Г. Макроекономіка. – К. : Основи, 2000. – 588 с.
- 12.Моторин Р. М., Моторина Г. М. Система національних рахунків. – К. : КНЕУ, 2001. – 336 с.
- 13.Панчишин С. Макроекономіка. – К. : Либідь, 2001. – 614 с.
14. Пол А. Самуэльсон, Вильям Д. Нордхаус. Экономика. Перев. С англ. – М. : ЛБЗ, 2000.
- 15.Радіонова І. Ф. Макроекономіка (теорія і практика). – К. : Таксон, 2004. – 346 с.
- 16.Савченко А. Г. Макроекономічна політика. – К. :КНЕУ, 2001. – 166 с.
- 17.Савченко А. Г. Макроекономіка: Підручник. – 2-ге вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2007. – 448 с.
- 18.Сакс Дж., Лоррен Ф. Макроэкономика. Глобальный поход. М. : Дело, 1996. – 847 с.
19. Селищев А. С. Макроэкономика. – СПб. : Питер, 2001. – 448 с.
20. Семюелсон Пол А., Нордгауз Вільям Д. Макроекономіка: Пер. з англ.- К. : Основи, 1995. – 574 с.
- 21.Словарь современной экономической теории – М. : Инфра - М., 1997. 607 с.
- 22.Словник сучасної економіки Макміллана. – К. : Артек, 2000. – 605 с.
23. Тарасевич Л. С. Макроэкономика. – М. : Юрайт-Издат, 2003. – 650 с.
- 24.Тітьонко О. М. Система макроекономічного рахівництва. – К. : КНЕУ, 2002. – 188 с.
25. Шевчук В. Платіжний баланс і макроекономічна рівновага в трансформаційних економіках: досвід України. – Львів: Каменярь, 2001. – 495 с.
26. Практикум з курсу макроекономіки (основні поняття, формули, тести, завдання, проблеми, література) для самостійної роботи студентів / Укл.: Решетило В. П. – Х. : ХНАМГ, 2007. – 61 с.
27. Тестовий контроль знань, умінь і навичок з модуля «Макроекономіка» (тестові завдання за змістовими модулями, підсумковий тест) / Укл.:

Решетило В. П., Островський І. А., Тимофієва С. Б. – Х. : ХНАМГ, 2007.—51 с.

28.Методичні вказівки до організації самостійної роботи, практичних занять та виконання контрольних робіт з дисципліни «Макроекономіка» (для студентів 2 курсу денної і заочної форм навчання напрямів підготовки: 6.030504 «Економіка підприємства» і 6.03509 «Облік і аудит»). Укл.: Островський І. А., Тимофієва С. Б. – Харків: ХНАМГ, 2009 – 120 с.

29.Методичні вказівки до організації самостійної роботи, практичних занять та виконання курсової роботи з дисципліни «Макроекономіка» (для студентів 1 курсу денної форми навчання напрямів підготовки: 6.030601 «Менеджмент» і 6.140101 «Готельно-ресторанна справа» і 2 курсу заочної форми навчання напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент»). Укл.: Островський І. А., Тимофієва С. Б. – Харків: ХНАМГ, 2009 – 101 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

КУРСОВА РОБОТА

з Економічної теорії (Макроекономіки)

на тему

«Грошово-кредитна й антиінфляційна політика»

Виконав (- ла) студент (ка)

1 курсу ф - ту М

групи ГОТ - 1

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Курсова робота захищена „ ____ „ _____ 2012 р.

Харків 2012/2013 навчальний рік

Зразок змісту курсової роботи

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. Грошовий ринок і його основні риси.....	5
2. Головні інструменти грошово-кредитної й антиінфляційної політики.....	12
3. Основні проблеми грошово-кредитної політики в Україні.....	22
Висновки.....	28
Джерела.....	30

Зразок написання вступу

ВСТУП

Тема курсової роботи є достатньо актуальною в сучасних умовах.

Обґрунтувати теоретичну і практичну актуальність теми.

Курсова робота складається з вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел.

У першому розділі характеризують.....

.....
.....
.....
.....

У другому розділі розглядають.....

.....
.....
.....
.....

Третій розділ присвячений аналізу.....

.....
.....
.....
.....

Під час написання курсової роботи використовувалися підручники
....., монографії....., статистичні матеріали....., статті та ін.

Зразок написання висновків

ВИСНОВКИ

Вивчавши теоретичні аспекти грошово-кредитної політики, зазначимо що.....

Слід звернути увагу на альтернативні погляди представників провідних економічних шкіл, на сутність і наслідки грошово-кредитних важелів антиінфляційної політики.

Із точки зору представників кейнсіанської теорії.....

.....

.....

Концептуальні основи монетаризму зумовлюють наступні висновки:.....

.....

.....

Погляди прибічників теорій раціональних очікувань та економіки пропозиції визначають.....

.....

Світовий досвід дає суперечливі підсумки антиінфляційних заходів.

Наприклад,

.....

Проаналізувавши досвід інших країн, для України є доцільним.....

.....

Зразок оформлення таблиці

Таблиця 1.1. Агрегати грошової пропозиції [12, с.43]

№ п/п	Позначка агрегату	Складові агрегата
1	2	3
1	M_0
2	M_1
3	M_2
4	M_3
5	L
6	D

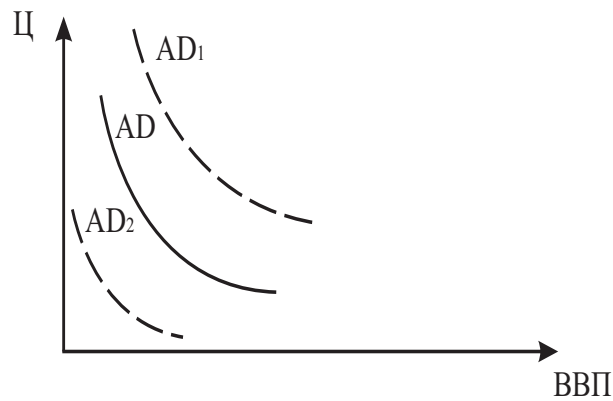
За даними таблиці кожний наступний агрегат включає попередній і додає деякі нові елементи.....

.....

Розташування агрегатів супроводжується зниженням ліквідності наступного порівняно з попереднім. Таким чином.....

Зразок оформлення графіків

Рис.1.2. – Вплив нецінових факторів сукупного попиту.

Нецінові фактори сукупного попиту діють незалежно від динаміки цін і викликають зсув кривої AD паралельно праворуч, якщо

.....

.....

або ліворуч.....

.....

.....

Зразок оформлення списку використаних джерел за наявою посилань у тексті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

1. Петров В. Проблемы развития рынка труда // Вопросы экономики. – 2006. – №4. – С. 35-41
2. Про Державний бюджет України на 2007 рік: Закон України від 19.12.2006 // Урядовий кур'єр. – 2006. – 23 грудня. – С. 5-14.
3. <http://www.kmu.gov.ua>.
4. Базилевич В., Базилевич К., Баластрик Л. Макроекономіка. – К.: Знання, 2004. – 828 с.
5. <http://www.rada.gov.ua>
6. Конституція України. - К.: Право, 2005. – 46 с.
7. <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Зразок оформлення списку використаної літератури за абеткою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України. - К.: Право, 2005. – 46 с.
2. Про Державний бюджет України на 2007 рік: Закон України від 19.12.2006 // Урядовий кур'єр. – 2006. – 23 грудня. – С. 5-14.
3. Базилевич В., Базилевич К., Баластрик Л. Макроекономіка. – К.: Знання, 2004. – 828 с.
4. Петров В. Проблемы развития рынка труда // Вопросы экономики. – 2006. - №4. – С. 35-41.
5. <http://www.rada.gov.ua>
6. <http://www.kmu.gov.ua>
7. <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Навчальне видання

**ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ
(МАКРОЕКОНОМІКА)**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до організації самостійної роботи,
проведення практичних занять,
виконання курсової роботи

*(для студентів 1 курсу денної та заочної форм навчання
галузі знань 1401 «Сфера обслуговування»
напрямку підготовки 6.140101 «Готельно-ресторанна справа»)*

Укладачі: **ОСТРОВСЬКИЙ** Ігор Анатолійович,
ТИМОФІЄВА Світлана Борисівна

Відповідальний за випуск *В. П. Решетило*

Редактор *К. В. Дюкар*

Комп'ютерне верстання *О. А. Балашова*

План 2012, поз. 365 М

Підп. до друку 12.06.2012

Формат 60×84/16

Друк на ризографі.

Ум. друк. арк. 4,9

Зам. №

Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 4064 від 12.05.2011 р.